Geïntegreerde bestrijding stimuleren met gebruiksvoorschriften voor gewasbeschermingsmiddelen

Annet Zweep (LNV DK)
Henk Boesveld (PD)
Marc Roosjen (LNV DK)
Frits Schroën (LNV DK)

landbouw, natuur en
voedselkwaliteit

Directie Kennis, februari 2006

© 2006 Directie Kennis, Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Rapport LNV DK nr. 2006/046
Ede, 2005

Teksten mogen alleen worden overgenomen met bronvermelding.

Deze uitgave kan schriftelijk of per e-mail worden besteld bij Directie Kennis onder vermelding van code 2006/046 en het aantal exemplaren.

Oplage 50 exemplaren

Samenstelling Annet Zweep, Henk Boesveld, Marc Roosjen, Frits Schroën

Druk Ministerie van LNV, directie IFZ/Bedrijfsuitgeverij

Productie Directie Kennis
Bedrijfsvoering/Publicatiezaken
Bezoekadres : Horapark, Bennekomseweg 41
Postadres : Postbus 482, 6710 BL Ede
Telefoon : 0318 822500
Fax : 0318 822550
E-mail : DKinfobalie@minlnv.nl

Voorwoord

Aanleiding voor dit rapport is de afspraak in het Afsprakenkader Gewasbescherming-beleid (convenant) om de mogelijkheden en meerwaarde van gebruiksvoorschriften in de toelating te onderzoeken.
Bij de toelating wordt het door de aanvrager voorgestelde gebruik van een gewasbeschermingsmiddel beoordeeld op voldoende werkzaamheid en veiligheid voor mens, dier en milieu. De gebruiksvoorschriften zijn een weerslag van een goed en veilig gebruik.
Beleidsmatig was het beeld dat er mogelijkheden onbenut bleven om met gebruiksvoorschriften geïntegreerde bestrijding te stimuleren. Daar waar een gewas in de praktijk standaard geïntegreerd wordt geteeld, zouden ook de gebruiksvoorschriften in moeten gaan op gebruik in geïntegreerde teelt.

Directie Kennis heeft, in samenwerking met de Plantenziektenkundige Dienst, de bestaande situatie in Nederland en een aantal omringende landen in beeld gebracht. Daarnaast zijn mogelijkheden uitgewerkt om met gebruiksvoorschriften geïntegreerde bestrijding te stimuleren.

Bij de mogelijkheden wordt aangegeven welke inspanning nodig is om de mogelijkheden vanuit de huidige situatie te realiseren en wat de meerwaarde is ten aanzien van geïntegreerde gewasbescherming. De diverse mogelijkheden verschillen in inzet en doorwerking.
Het is nu aan het beleid om, in samenspraak met de andere convenantpartners, te bepalen welke mogelijkheden doorgevoerd gaan worden of welke mogelijkheden verder uitgewerkt moeten worden.

Een stuurgroep, met daarin alle vertegenwoordigers van de convenantpartners, heeft een enthousiaste bijdrage geleverd en een goede sturing gegeven. Mede door hun sturing ligt hier voor u een rapport met een objectieve weergave van de huidige situatie en van mogelijkheden om geïntegreerde bestrijding te stimuleren met gebruiksvoorschriften van gewasbeschermingsmiddelen.

Naast de stuurgroep hebben diverse andere mensen, ook in het buitenland, een bijdrage geleverd aan het tot stand komen van dit rapport. Ze worden genoemd in bijlage 1 van dit rapport. Bij deze dank ik hen hartelijk voor hun inzet en bijdrage.

DE DIRECTEUR DIRECTIE KENNIS
Dr. J.A. Hoekstra

Inhoudsopgave

Samenvatting **7**

1 Over het project **11**

1.1 Aanleiding 11
1.2 Doel project 11
1.3 Het begrip geïntegreerde bestrijding 11
1.4 Kader en afbakening 12
1.5 Werkwijze 12
1.6 Leeswijzer 13

2 Inventarisatie van de huidige situatie **15**

2.1 Huidige situatie Nederland 15
2.2 Huidige situatie België, Duitsland, Verenigd Koninkrijk 17
2.2.1 België 17
2.2.2 Duitsland 18
2.2.3 Verenigd Koninkrijk 18
2.3 Vergelijk van aantal gebruiksvoorschriften 19
2.4 Samenvatting en conclusie 21

3 Mogelijkheden gebruiksvoorschriften om geïntegreerd te stimuleren **23**

3.1 Inleiding 23
3.2 Inhoud gebruiksvoorschriften verbeteren 23
3.3 Verbeteren van de benutting van gebruiksvoorschriften 28
3.3.1 Directe overdracht verbeteren 28
3.3.2 Indirecte overdracht verbeteren 29
3.4 Overzicht 32

4 Conclusies **35**

Bijlage 1 Betrokken personen **37**

Bijlage 2 Huidige situatie in Nederland **39**

Bijlage 3 Mogelijkheden buiten scope project **43**

Samenvatting

In het Afsprakenkader Gewasbeschermingbeleid, van maart 2003, is opgenomen dat de mogelijkheden en meerwaarde van gebruiksvoorschriften (wettelijk gebruiksvoorschrift (WG) en de gebruiksaanwijzing (GA)) zullen worden onderzocht. In dit project is gekeken in hoeverre de gebruiksvoorschriften van gewasbeschermingsmiddelen, die gegeven worden bij de toelating, op dit moment benut worden en welke onbenutte mogelijkheden er zijn om met gebruiksvoorschriften de toepassing van geïntegreerde bestrijding te stimuleren. Het project is, op verzoek van Directie Landbouw van het Ministerie LNV, uitgevoerd door Directie Kennis, met medewerking van de Plantenziektenkundige Dienst.

De huidige situatie ten aanzien van het benutten van de gebruiksvoorschriften om geïntegreerde bestrijding te stimuleren, is zowel voor Nederland als voor België, Denemarken, Duitsland en Verenigd Koninkrijk geïnventariseerd.
Verder zijn er mogelijkheden beschreven om met gebruiksvoorschriften de toepassing van geïntegreerde bestrijding te stimuleren. Deze mogelijkheden zijn verkregen uit de inventarisatie van de huidige situatie en door een workshop te organiseren waarin is gevraagd naar mogelijkheden.

Huidige situatie
In geen van de bevraagde landen wordt de inzetbaarheid van het gewasbeschermingsmiddel in geïntegreerde bestrijding als systeem bij de toelating getoetst en verwoord in de gebruiksvoorschriften. Alleen indien toepassing in geïntegreerde bestrijding wordt geclaimd dan moet deze toepassing met onderzoek worden onderbouwd en wordt deze onderbouwing beoordeeld bij de toelating en opgenomen in de gebruiksvoorschriften.

Wel worden onderdelen van geïntegreerde bestrijding bij de toelating mee genomen. In Nederland kunnen effecten op nuttige organismen of niet-doel arthropoden leiden tot een standaard waarschuwingszin in de gebruiksvoorschriften (door extrapolatie vanuit informatie over vier organismen). Een gebruiker van een gewasbeschermingsmiddel kan met de gebruiksvoorschriften niet zien op welk getoetst organisme het middel een effect heeft.
In België en Duitsland wordt specifiek ingegaan op de effecten van een gewasbeschermingsmiddel op nuttige organismen. De effecten worden gespecificeerd in de gebruiksvoorschriften. Een gebruiker van een gewasbeschermingsmiddel kan met de gebruiksvoorschriften dus wel zien op welk getoetst organisme het middel een effect heeft.
In het Verenigd Koninkrijk wordt op ad hoc basis specifiek ingegaan op geïntegreerde bestrijding: bij doelorganismen met (hoge) kans op resistentie of daar waar er een relevant geschikt/passend standaard advies is (bijvoorbeeld schadedrempels voor insecten).

Naast de gebruiksvoorschriften wordt er in Nederland vanuit de toelatende instantie geen andere informatie over gewasbeschermingsmiddelen en geïntegreerde bestrijding gegeven. In België, Duitsland en Verenigd Koninkrijk geeft de toelatende instantie naast de gebruiksvoorschriften ook brochures over en/of is betrokken bij een database met informatie over gewasbeschermingsmiddelen en de inzet in geïntegreerde bestrijding.
De positie van de toelatende instanties is niet in alle landen dezelfde.

Informatie over de inzetbaarheid van het gewasbeschermingsmiddel in geïntegreerde bestrijding wordt in Nederland na de toelating verkregen en gegeven door de toelatingshouder. Die daarvoor proeven uitvoert, eventueel in samenwerking met andere organisaties.

Mogelijkheden voor betere benutting
In het rapport worden diverse mogelijkheden gegeven voor het meer stimuleren van geïntegreerde bestrijding met gebruiksvoorschriften. De mogelijkheden hebben enerzijds betrekking op meer informatie geven in de gebruiksvoorschriften en anderzijds op het verbeteren van de overdracht van informatie uit de gebruiksvoorschriften.
Per mogelijkheid wordt het juridisch perspectief, de praktische uitvoerbaarheid, de bijdrage aan geïntegreerde bestrijding en het termijn waarop de meerwaarde verwacht wordt aangegeven. In een tabel, bij 3.4 in het rapport, wordt hiervan een overzicht gegeven.

De inhoud van gebruiksvoorschriften ten aanzien van geïntegreerde gewasbescherming verbeteren, kan door:

1. **vanuit het huidige dossier meer informatie expliciet vermelden in de gebruiksvoorschriften.**
   Bij deze mogelijkheden wordt geen extra toelatingsonderzoek gevraagd. De mogelijkheden kunnen wel invloed hebben op de beoordeling van de toelating en op de gebruiksvoorschriften.
2. **meer informatie over geïntegreerde gewasbescherming te vragen bij de toelating en op te nemen in de gebruiksvoorschriften**.
3. **daar waar mogelijk de toelating te beperken** tot geïntegreerde bestrijding resulterend in de gebruiksvoorschriften conform geïntegreerde bestrijding.

Het verbeteren van de overdracht is onderverdeeld in direct en indirect verbetering van de overdracht van informatie naar de gebruiker. Bij de directe verbetering is er van uitgegaan dat informatie meer gebruikt wordt indien de informatie duidelijker is. Onder indirect verbeteren van de overdracht van informatie worden mogelijkheden genoemd met verwijzingen in de gebruiksvoorschriften. De gebruiksvoorschriften worden benut om telers te wijzen op goede, betrouwbare informatie over geïntegreerde bestrijding.

De mogelijkheden om geïntegreerde bestrijding als systeem in de gebruiksvoorschriften op te nemen, geeft spanning met de dynamiek van geïntegreerde bestrijding. Voor een goed gebruik van de informatie, dient deze actueel te zijn. Wijzigingen van gebruiksvoorschriften moeten via de toelatingsprocedure en zijn daarmee vrij statisch.
Veel informatie over geïntegreerde bestrijding in de gebruiksvoorschriften zal leiden tot minder goed leesbare gebruiksvoorschriften.
Een verwijzing biedt mogelijkheden om uitgebreid te informeren over geïntegreerde bestrijding.

Conclusies
De mogelijkheden om vanuit de huidige werkwijze bij de toelating meer informatie op te nemen in de gebruiksvoorschriften, zijn redelijk makkelijk en op redelijk korte termijn in te voeren. De meerwaarde is beperkt, maar de gebruikers van gewasbeschermingsmiddelen worden in ieder geval vanuit de gebruiksvoorschriften geattendeerd op geïntegreerde bestrijding.
Het gaat dan om de mogelijkheden:

- Geïntegreerd opnemen in gebruiksvoorschriften uitgaande van bestaand dossier.
- Geïntegreerd vermelden bij systeemgerichte benadering toelating.
- Getoetste niet-doel arthropoden benoemen in gebruiksvoorschriften.

Deze werkwijze sluit aan bij de werkwijze in de bevraagde landen.

Ook de mogelijkheden om toelatingsaanvragers meer te stimuleren om informatie over geïntegreerd in gebruiksvoorschriften te vermelden, is makkelijk in te voeren. De meerwaarde hangt af van de houding van de diverse toelatingsaanvragers.
Het gaat dan om de mogelijkheden:

- Gebruiksvoorschriften gedeeltelijk conform geïntegreerd doordat toelatingsaanvrager het middel voor een specifiek systeem aanvraagt.
- Toelatingsaanvragers stimuleren om geïntegreerd in gebruiksvoorschriften te vermelden.

Om deze mogelijkheid optimaal te benutten kan gekeken worden naar de werkwijze en ervaringen van Verenigd Koninkrijk.

Meer informatie over geïntegreerde bestrijding in de gebruiksvoorschriften opnemen, zal tot langere en daarmee minder goed leesbare gebruiksvoorschriften leiden. De mogelijkheid om gebruiksvoorschriften te scheiden in voorschriften en aanbevelingen is een randvoorwaarde voor een goede overdracht van informatie in de gebruiksvoorschriften naar gebruikers van gewasbeschermingsmiddelen.
Het doorvoeren van de scheiding vergt de nodige inzet, maar zal de leesbaarheid en dynamiek van de gebruiksvoorschriften zeer ten goede komen. Deze mogelijkheid sluit aan bij de aanbevelingen van het project WG/GA 'Verkenning naar oplossingrichtingen voor problemen met WG/GA's van bestrijdingsmiddelen'. Deze opzet van gebruiksvoorschriften zal toelatingsaanvragers meer stimuleren om informatie over geïntegreerd op te nemen.

Een andere mogelijkheid om te zorgen voor leesbare gebruiksvoorschriften en recht te doen aan de dynamiek van geïntegreerde bestrijding, is een verwijzing in gebruiksaanwijzing naar een website. Er zijn diverse variaties in uitvoering en verantwoordelijkheden. De eisen aan en verantwoordelijkheden voor de gebruiksvoorschriften staan daarbij centraal. Aangesloten kan worden bij buitenlandse initiatieven, bijvoorbeeld Duitsland.

De mogelijkheden om de toelating in te perken tot geïntegreerde bestrijding, waardoor de gebruiksvoorschriften conform geïntegreerde bestrijding zijn, zullen de grootste meerwaarde hebben voor het stimuleren van geïntegreerde bestrijding met gebruiksvoorschriften. Voor het realiseren van de mogelijkheden zal invulling moeten worden gegeven aan 'daar waar mogelijk' uit het artikel 5 van de BMW. Gezien de diversiteit aan ziekten, plagen, onkruiden en teeltwijzen, zoals het verschil in teelt van uitgangsmateriaal en productieteelt, zal het de nodige inzet vragen om invulling te geven aan 'daar waar mogelijk'.
Het gaat hierbij om de mogelijkheden:

- Gebruiksvoorschriften gedeeltelijk conform geïntegreerd.
- Gebruiksvoorschriften volledig conform geïntegreerde bestrijding.

In geen van de bevraagde landen wordt met de gebruiksvoorschriften ingegaan op geïntegreerde bestrijding in brede zin.

Ook het instellen van een kwaliteitsmerk voor de gewasbeschermingsadviseur en daar naar verwijzen in gebruiksvoorschriften vraagt de nodige inzet om te realiseren. Deze mogelijkheid kan een belangrijke bijdrage leveren aan geïntegreerde bestrijding. Deze mogelijkheid kan tevens van belang zijn vanuit de diverse andere initiatieven om geïntegreerde bestrijding te stimuleren.

1 Over het project

1.1 Aanleiding

In maart 2003 is het Afsprakenkader Gewasbeschermingbeleid vastgesteld. Daarin is onder andere aangegeven dat de mogelijkheden en meerwaarde van gebruiksvoorschriften in de toelating (wettelijk gebruiksvoorschrift (WG) en de gebruiksaanwijzing (GA)) zullen worden onderzocht.
Het onderzoek naar de mogelijkheden is, op verzoek van Directie Landbouw van het Ministerie LNV, uitgevoerd door Directie Kennis, met medewerking van de Plantenziektenkundige Dienst.

De toelating van gewasbeschermingsmiddelen is geregeld in de Bestrijdingsmiddelenwet (BMW). In deze wet is bij artikel 5, tweede lid, onder a, is opgenomen dat bij de toelating van gewasbeschermingsmiddelen, waar mogelijk, voorschriften moeten worden gegeven over de toepassing van de beginselen van geïntegreerde bestrijding. Gekeken is in hoeverre bij de toelating de gebruiksvoorschriften al benut worden om de toepassing van geïntegreerde bestrijding te stimuleren.

1.2 Doel project

In dit project is gekeken naar mogelijkheden om met gebruiksvoorschriften (bij de toelating) de toepassing van geïntegreerde bestrijding te stimuleren.
Er is:
1. nagegaan in hoeverre de gebruiksvoorschriften van gewasbeschermingsmiddelen benut worden;
2. welke onbenutte mogelijkheden er zijn.

1.3 Het begrip geïntegreerde bestrijding

De definitie in de Bestrijdingsmiddelenwet (BMW) van geïntegreerde bestrijding is:
De rationele toepassing van een combinatie van biologische, biotechnologische, chemische, mechanische en fysische bestrijding, teelt- of gewasverbeteringsmaatregelen, waarbij het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen wordt beperkt tot het strikte minimum dat noodzakelijk is om populaties van organismen onder de niveaus te houden waarbij in economisch opzicht onaanvaardbare schade of verliezen optreden.

De definitie van geïntegreerde bestrijding in 91/414/EEG is:
De rationele toepassing van een combinatie van biologische, biotechnologische, chemische en fysieke bestrijding, teelt- of gewasveredelingsmaatregelen, waarbij het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen wordt beperkt tot het strikte minimum dat noodzakelijk is om populaties van schadelijke organismen onder de niveaus te houden waarbij in economisch opzicht onaanvaardbare schade of verliezen optreden.

De beide definities komen niet letterlijk overeen. In de BMW is gespecificeerd wat onder fysieke bestrijding moet worden verstaan (mechanisch en fysisch). In de BMW is het woord 'schadelijk' voor het woord 'organismen' niet opgenomen.

1.4 Kader en afbakening

De belangrijkste punten voor de reikwijdte en afbakening van dit project zijn:

- Het project gaat over de voorschriften voor gebruik van gewasbeschermingsmiddelen die gegeven worden bij de toelating van gewasbeschermingsmiddelen.
- Dit project gaat niet in op de meerwaarde van gebruiksvoorschriften t.o.v. andere maatregelen voor het stimuleren van de toepassing van geïntegreerde bestrijding, zoals het besluit Beginselen geïntegreerde gewasbescherming.
- Het gaat om mogelijkheden om met gebruiksvoorschriften geïntegreerde bestrijding te stimuleren. Mogelijkheden die alleen betrekking hebben op of na de toelating worden niet genoemd.
- In dit project gaat het om die maatregelen van geïntegreerde bestrijding die een directe invloed hebben op het gebruik van het gewasbeschermingsmiddel. Voor de definitie van geïntegreerde bestrijding wordt uitgegaan van de definitie in de bestrijdingsmiddelenwet.

1.5 Werkwijze

Het project is verdeeld in 3 onderdelen:

1. **Bepalen van de huidige situatie in Nederland**
   In het eerste deel van het project is geïnventariseerd op welke wijze artikel 5, tweede lid, onder a, punt 3 uit de BMW wordt ingevuld.
   Daartoe zijn interviews gehouden bij het CTB (College voor de Toelating van Bestrijdingsmiddelen), de Plantenziektenkundige Dienst en een aantal toelatingsaanvragers. Er is gevraagd welke definitie in de praktijk wordt gehanteerd voor geïntegreerde bestrijding en op welke wijze bij de toelating omgegaan wordt met het begrip geïntegreerde bestrijding.
   In bijlage 1 staat welke personen zijn bevraagd.
   Daarnaast is de Handleiding voor de Toelating van Bestrijdingsmiddelen (HTB) geraadpleegd op de daarin opgenomen eisen ten aanzien van geïntegreerde bestrijding.
2. **Situatie in aantal omringende landen**
   België, Denemarken, Duitsland en het Verenigd Koninkrijk zijn, schriftelijk, gevraagd op welke wijze zij invulling geven aan artikel 3 derde lid van 91/414. Hierin staat "Een juist gebruik houdt in dat ..., waar mogelijk, de beginselen van geïntegreerde bestrijding worden toegepast." Ook is gevraagd welke definitie wordt gehanteerd voor geïntegreerde bestrijding
   Doel van de bevraging was om te toetsen hoe deze landen omgaan met dit artikel en om ideeën voor mogelijkheden op te doen.
   Voor deze landen zijn alleen de toelatende instantie bevraagd en zijn niet, zoals voor Nederland, een aantal toelatingsaanvragers bevraagd. Er is niet geïnventariseerd op welke wijze in de praktijk met geïntegreerd bij de toelating omgegaan wordt (zoals wel voor de Nederlandse situatie is gedaan).
   Denemarken zag geen kans om te reageren.
3. **Inventariseren van mogelijkheden op welke wijze bij de gebruiksvoorschriften meer invulling kan worden gegeven aan de toepassing van de beginselen van geïntegreerde bestrijding**
   De diverse mogelijkheden in dit rapport zijn verkregen door naar ideeën te vragen bij de interviews van onderdeel 1, door vergelijk van de buitenlandse situatie met de Nederlandse situatie en door hiervoor een workshop te houden (op 4 februari 2005). In de workshop is aan de deelnemers ook een oordeel

gevraagd over de verkregen mogelijkheden.
In bijlage 1 staat welke personen deel hebben genomen aan de workshop.

1.6 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt geschetst op welke wijze op dit moment in Nederland, België, Duitsland en Verenigd Koninkrijk bij de toelating en de gebruiksvoorschriften omgegaan wordt met geïntegreerde bestrijding. In bijlage 2 wordt een uitgebreide beschrijving gegeven van de huidige situatie in Nederland.
In hoofdstuk 3 worden mogelijkheden voor verbetering genoemd en worden de perspectieven van de mogelijkheden aangegeven.
In hoofdstuk 4 staan conclusies voor keuze in de mogelijkheden.

2 Inventarisatie van de huidige situatie

2.1 Huidige situatie Nederland

In artikel 5, tweede lid uit de BMW staat:
"Bij de toelating worden voorschriften gegeven omtrent, waar mogelijk, de toepassing van de beginselen van geïntegreerde bestrijding"

Er is bepaald in hoeverre in Nederland op dit moment invulling wordt gegeven aan dit onderdeel in artikel 5. Daarbij is gekeken naar geïntegreerde bestrijding:
- in het toelatingsonderzoek;
- in de claim;
- bij de beoordeling van de toelating;
- als tekst in de gebruiksvoorschriften;
- na de toelating.

In bijlage 2 staat uitgebreid beschreven welke eisen er bij de toelating gesteld worden m.b.t. geïntegreerde bestrijding en op welke wijze hier mee omgegaan wordt.

In Nederland wordt bij de toelating in het algemeen de definitie voor geïntegreerde bestrijding uit de Bestrijdingsmiddelenwet gehanteerd.
Volgens de geïnterviewden gaat het bij geïntegreerde bestrijding om het optimaal afstemmen van de maatregelen, waarbij het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen één van de maatregelen in het geheel is.

Geïntegreerde bestrijding in het toelatingsonderzoek
Een toelating moet onderbouwd worden met onderzoek. Informatie over het gewasbeschermingsmiddel en geïntegreerde bestrijding kan worden verkregen uit het onderzoek naar de werkzaamheid van het gewasbeschermingsmiddel en het milieutoxicologisch onderzoek, met name de effecten op niet doel arthropoden.
In de werkzaamheidsproeven wordt het effect op het schadelijk organisme, de optimale dosering en tijdstip van toepassing vastgesteld en niet de interactie met andere bestrijdingsmaatregelen. Het onderzoek heeft dus een middelbenadering en geen systeembenadering.
De proeven worden uitgevoerd volgens vastgestelde protocollen: de EPPO richtlijnen voor Efficacy Evaluation.

Bij het milieutoxicologisch onderzoek moet het effect op niet doelarthropoden worden bepaald. Per groep van toepassingen (b.v. fruitteelt, akkerbouw) moeten gegevens verkregen worden over de effecten van het middel op twee standaardsoorten (een parasitoïde en een roofmijt) en twee teelt-relevante soorten. De keuze van de soorten per toepassing wordt beschreven in het Setac document Setac (Society of Environmental Toxicology and Chemistry) Europa ontwikkelt "regulatory testing procedures for pesticide and beneficial arthopods". Een aantal Setac documenten worden in de EU-regelgeving (Richtlijn 91/414/EG en bijbehorende annexen) voorgeschreven.

Daarnaast is in de Handleiding voor de toelating opgenomen dat in de werkzaamheidsproeven waargenomen milieueffecten moeten worden medegedeeld:

“Alle, in de deugdelijkheidsproeven, waargenomen effecten op nuttige en/of andere niet doelorganismen moeten worden gerapporteerd, in het bijzonder effecten op in het wild voorkomende dieren en /of op nuttige organismen. Het betreft hier geen proeven naar effecten op niet-doelwit organismen, aangezien dit punt bij het onderdeel milieu behandeld wordt, maar waarnemingen. De hier gevraagde waarnemingen dienen voornamelijk om inzicht te krijgen in de inzetbaarheid van de middelen in geïntegreerde teelten.”

In het toelatingsonderzoek wordt de inzet van het middel in geïntegreerde bestrijding als systeem niet onderzocht. Alleen als het middel specifiek wordt aangevraagd voor toepassing in geïntegreerde bestrijding, dan moet de aanvraag met onderzoek in geïntegreerde bestrijding worden onderbouwd. De diverse interacties die onderzocht moeten worden zorgen voor relatief hoge onderzoekskosten.

Geïntegreerde bestrijding in de claim
Bij de toelating wordt niet geëist dat bij de concept etiketteksts (claim) ingegaan moet worden op (elementen van) geïntegreerde bestrijding.
Alleen indien het middel wordt geclaimd in geïntegreerde bestrijding, wordt geïntegreerde bestrijding vermeld in de claim. Er zijn tot nu toe geen voorbeelden van dit soort toelatingsaanvragen.

Geïntegreerde bestrijding bij de beoordeling van de toelating
Geïntegreerde bestrijding speelt een beperkte rol in de toelatingsprocedure, ook indien geïntegreerde bestrijding standaardpraktijk is.
De belangrijkste reden hiervoor is dat de huidige tekst in de BMW (‘geïntegreerde bestrijding ... waar mogelijk’) te weinig houvast biedt om juridisch een waterdichte onderbouwing te geven voor het eisen van gegevens over geïntegreerde bestrijding. Geïntegreerd is een begrip dat wel gedefinieerd is, maar de definitie kan beperkt of breed geïnterpreteerd worden: welke maatregelen vallen nog wel en welke niet onder het begrip. Doordat het begrip breed omvattend is, vraagt het bovendien veel tijd en geld om alle interacties van het gewasbeschermingsmiddel in geïntegreerde bestrijding te onderzoeken. Aangezien de toelating van een middel geen systeembenadering is, wordt de werkzaamheid van het middel conform de claim beoordeeld.

Indien de aangevraagde toepassing betrekking heeft op een teelt waarbij geïntegreerd gangbaar is dan wordt de inpasbaarheid van het gewasbeschermingsmiddel in de praktijk ingeschat op basis van:
- Geleverde informatie uit de werkzaamheidsproeven.
- Geleverde informatie over de nevenwerkingen van het middel.
- Geleverde informatie over de niet-doel arthropoden (milieubeoordeling).

Als er waarnemingen van negatieve effecten op nuttige organismen in de werkzaamheidsproeven zijn, leidt dat tot restricties in het gebruik van het middel of tot waarschuwingen in de gebruiksvoorschriften.
Ook effecten op de getoetste niet doel arthropoden (twee standaard en twee teelt relevante) leiden tot restricties in gebruik van het middel of tot een standaard waarschuwingszin in de gebruiksvoorschriften. Indien er effecten worden gevonden bij de getoetste soorten wordt er een waarschuwingszin geformuleerd die een waarschuwing geeft voor alle soorten.

Geïntegreerde bestrijding in de gebruiksvoorschriften
In de huidige gebruiksvoorschriften wordt beperkt informatie gegeven over geïntegreerde bestrijding. De informatie wordt gegeven in de vorm van restricties voor gebruik of in algemene standaard waarschuwingszinnen.
Informatie over gebruik van schadedrempels, eventuele waarschuwingsystemen, etc. wordt niet opgenomen.

Geïntegreerde bestrijding vanuit de toelatende instantie
Naast de gebruiksvoorschriften wordt er vanuit de toelatende instantie, het CTB, geen informatie gegeven over geïntegreerde bestrijding.

Geïntegreerde bestrijding vanuit de toelatingshouder
De inzetbaarheid van het gewasbeschermingsmiddel in geïntegreerde bestrijding wordt na de toelating bepaald. De toelatinghouder voert meestal demoproeven uit om de inzetbaarheid van het middel in geïntegreerde bestrijding vast te stellen. De toelatingshouder zorgt voor verspreiding van deze informatie.
Verder wordt informatie over de inzetbaarheid van gewasbeschermingsmiddelen in geïntegreerde bestrijding verkregen en gegeven door de producenten van natuurlijke vijanden, producenten van waarschuwingsystemen, etc.
Vaak werken deze organisaties samen met de toelatingshouder.

2.2 Huidige situatie België, Duitsland, Verenigd Koninkrijk

2.2.1 België

België geeft aan de exacte definitie uit 91/414/EEG te hanteren voor geïntegreerde bestrijding.

Bij het bepalen van de milieueffecten wordt in België aandacht besteed aan geïntegreerde bestrijding.
Er is een richtlijn opgesteld voor de risico evaluatie voor niet-doel arthropoden. Daarbij wordt er onderscheid gemaakt tussen geïntegreerde en niet-geïntegreerde teelten.
Voor het bepalen van effecten op niet-doel arthropoden worden gegevens gevraagd over de effecten van het middel op twee in de natuur voorkomende niet-doel arthropoden (Aphidius en Typhlodromus) en twee voor het betreffende gewas relevante niet-doel arthropoden.
Bij ongunstige resultaten voor de niet-doel arthropoden moeten de proeven worden voortgezet met twee andere in de natuur voorkomende en twee andere gewas relevante niet-doel arthropoden.
Het middel wordt toegelaten indien het middel, bij het aanbevolen toepassingtijdstip, veilig is voor de sleutelsoorten in de betreffende teelt (welke dat zijn is vastgelegd). Sleutelsoorten zijn niet-doel arthropoden die in grote mate bijdragen tot het onder controle houden van de plagen.

Er is voor appels en peren en voor andere gewassen waar geïntegreerd standaard is (tomaten en andere groenten onder glas), een wettelijk kader voor de geïntegreerde productie. Voor deze gewassen geldt dat naast de standaardeisen nog aanvullende organismen moeten worden getoetst.
Voor de fruitteelt moeten een aantal sleutelsoorten middel getoetst worden. Voor de groenteteelt onder glas zijn per gewasgroep de belangrijkste niet-doel arthropoden aangegeven waarop verplicht getoetst moet worden. De overige niet doel arthrodpoden kunnen vrijwillig worden getoetst.

Het toegestane gebruik van een gewasbeschermingsmiddel in deze gewassen is altijd verenigbaar met geïntegreerde bestrijding. De middelen die niet veilig zijn, kunnen alleen een toelating krijgen, indien de toepassingsvoorwaarden zodanig zijn vastgelegd dat onaanvaardbare effecten op sleutelsoorten worden vermeden of het effect specifiek en van korte duur is.

Indien er waarschuwingssystemen zijn dan worden deze bij de toelating betrokken.

Geïntegreerde bestrijding in gebruiksvoorschriften
In België zijn in de gebruiksvoorschriften aanwijzingen opgenomen over inzet van natuurlijke vijanden in de teelten waar geïntegreerde bestrijding wordt toegepast. Verder is een algemene opmerking over dosering in relatie tot geïntegreerde bestrijding opgenomen. De niet-doel arthropoden, waarvoor het middel veilig is bij het aanbevolen toepassingtijdstip, kunnen in de gebruiksvoorschriften worden opgenomen. Op de niet-doel arthropoden die niet worden genoemd in de gebruiksvoorschriften, heeft het middel óf een nadelig effect óf is het middel niet getoetst.
Indien relevant wordt het gebruik van het gewasbeschermingsmiddel in relatie tot het waarschuwingssysteem in de gebruiksvoorschriften vermeld.

Geïntegreerde bestrijding vanuit de toelatende instantie
Naast de gebruiksvoorschriften wordt in België, mede vanuit de toelatende instantie, brochures over geïntegreerde bestrijding uitgegeven. Een voorbeeld is een brochure over de selectiviteit van gewasbeschermingsmiddelen voor nuttige insecten in de aardappelteelt.

2.2.2 Duitsland
Duitsland geeft aan dat ze de definitie uit 91/414/EEG voor geïntegreerde bestrijding niet letterlijk, maar enigszins gewijzigd hanteren. Het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen wordt tot het essentiële minimum beperkt door in het bijzonder rekening te houden met biologische, biotechnologische, plantveredeling en teelttechnische maatregelen.

Er zijn geen speciale criteria of richtlijnen in welke gevallen en met welke werkwijze, bij de toelating, de principes van geïntegreerde bestrijding meegenomen moeten worden. De principes van geïntegreerde bestrijding worden wel meegenomen in het vaststellen van het juiste gebruik door in de toelatingsprocedure ook gegevens over de effecten op nuttige organismen te eisen. De gegevens over effecten op nuttige organismen leiden tot restricties in het gebruik of tot passende voorschriften, zoals roofmijten sparend of nadelig voor roofmijten in de wijnbouw.

Geïntegreerde bestrijding in gebruiksvoorschriften
In de gebruiksvoorschriften worden opmerkingen over het (afwezig zijn van) gevaar voor nuttige organismen opgenomen.

Geïntegreerde bestrijding vanuit de toelatende instantie
Naast de gebruiksvoorschriften wordt vanuit de toelatende instantie ook op andere wijze informatie over nuttige organismen beschikbaar gemaakt. Er is bijvoorbeeld een databank, die via internet raadpleegbaar is, waar officiële (vanuit de toelating) informatie gevonden kan worden.
Er zijn door de toelatende instantie zeven sectorgerichte brochures uitgegeven over gewasbeschermingsmiddelen. Daarin is opgenomen welke middelen veilig toe te passen zijn en/of wanneer deze veilig toe te passen zijn voor bijen en in de teelt voorkomende natuurlijke vijanden.
De toelatende instantie heeft ook de leidraad 'Grundsätze zur Durchführung der guten fachlichen Praxis im Pflanzenschutz' gemaakt voor de agrarische praktijk.

2.2.3 Verenigd Koninkrijk
Het Verenigd Koninkrijk geeft aan dat ze de definitie uit 91/414/EEG voor geïntegreerde bestrijding enigszins gewijzigd hanteren, in die zin dat het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen niet noodzakelijkerwijs tot het strikte minimum is beperkt. De Engelse definitie is: geïntegreerde bestrijding is de rationele toepassing van een combinatie van biologische, biotechnologische, chemische (inclusief gewasbeschermingsmiddelen), teelttechnische of veredelingsmaatregelen om populaties van schadelijke organismen te houden onder het niveau dat economisch onacceptabele schade of verlies veroorzaakt. In het Verenigd Koninkrijk worden, vanwege juridische complicaties, geen mogelijkheden gezien om voorschriften voor

de principes van geïntegreerde bestrijding een wettelijke vereiste te maken in het toelatingsysteem.
De principes van geïntegreerde bestrijding meenemen in het toelatingsproces gebeurt op een ad hoc basis: bij doelorganismen met (hoge) kans op resistentie of daar waar er een relevant geschikt/passend standaard advies is (bijvoorbeeld schadedrempels voor insecten). Indien de toelatingsaanvrager inzetbaarheid in geïntegreerde bestrijding claimt voor een gewasbeschermingsmiddel dan moet natuurlijk deze inpasbaarheid aangetoond worden.

Toelatingsaanvragers worden gestimuleerd om adviezen op het etiket (claim) te leveren bij de toelatingsaanvraag over nuttige insecten, voor die teelten waar dat van belang is (bijvoorbeeld bij fruit of teelten onder glas). Dit wordt niet actief gestimuleerd voor de andere teelten.

Geïntegreerde bestrijding in gebruiksvoorschriften
Alle principes met betrekking tot geïntegreerde bestrijding worden niet standaard vermeld op het etiket, aangezien dit te veel ruimte op het etiket zou vergen en een boek aan het etiket moet worden toegevoegd.
Er kunnen wel specifieke aspecten m.b.t. geïntegreerde bestrijding op het etiket staan, zoals het vermelden van schadedrempels en resistentiemanagement strategie. Specifieke opmerkingen voor geïntegreerde bestrijding van het doelorganisme vermelden op het etiket kan bijvoorbeeld indien er een groot risico op resistentie is.

Geïntegreerde bestrijding vanuit de toelatende instantie
Naast de gebruiksvoorschriften heeft de toelatende instantie 'Codes of practices' opgesteld voor het gebruik van pesticiden. Hierin is een duidelijke leidraad opgenomen voor de inzet van gewasbeschermingsmiddelen in geïntegreerde bestrijding. Deze 'codes of practices' zijn bedoeld voor gebruikers van gewasbeschermingsmiddelen.
De gewasbeschermingsindustrie heeft met input en steun van de toelatende instantie milieu informatie overzichten (Environmental Information Sheets) gemaakt.

2.3 Vergelijk van aantal gebruiksvoorschriften

Hieronder worden een aantal gebruiksvoorschriften uit de bevraagde landen vergeleken. Het illustreert dat op basis van min of meer vergelijkbare informatie in de toelatingsdossiers de informatie over geïntegreerde bestrijding in de gebruiksvoorschriften kan verschillen.

Gewasbeschermingsmiddel Steward (indoxacarb)

Land	Tekst t.a.v. geïntegreerd in de gebruiksvoorschriften
NL	Geen tekst t.a.v. geïntegreerd.
BE	- Opmerking over erkende dosis: De erkende dosis is de laagste dosis waarbij de beste werkzaamheid wordt gewaarborgd in de meeste gevallen. Deze dosis kan worden verlaagd onder verantwoordelijkheid van de gebruiker, b.v. in teelten waarin de principes van geïntegreerde bestrijding worden toegepast. Bij verlaging van de dosis is het niet toegelaten het maximale aantal toepassingen te verhogen, noch de wachttermijn voor de oogst te verkorten. - Het product heeft geen onaanvaardbare effecten op Typhlodromus sp, E. balteatus, Orius sp.
De	- Het middel wordt ingedeeld als schadelijk voor de populatie van soort Aphidius colemani (sluipwesp) en Diaeretiella rapae (sluipwesp). - Het middel wordt ingedeeld als niet-schadelijk voor de soorten Typlodromus pyri (roofmijt), Aleochara bilineata (kortschildkever) en Episyrphus balteatus (zweefvlieg).
VK	Geen toelating gevonden.

Gewasbeschermingsmiddel Apollo (chlofentezin)

Nl	Geen tekst m.b.t. geïntegreerd
Be	- Het product is toegelaten voor gebruik in de geïntegreerde bestrijding in appel en peer. - Opmerking over erkende dosis: zie Steward.
De	Het middel wordt als niet schadelijk aangemerkt voor populaties van het soort Typhlodromus pyri, Poecilus cupreus, Chrysoperla carnea, Trichogramma cacoeciae.
VK	- Geen tekst kunnen vinden. - Op site van toelatinghouder: minimaal gevaarlijk voor predator mijten (e.g. *Typhlodromus pyri*), bijen en predator insecten bij gebruik volgens instructies.

Gewasbeschermingsmiddel Plenum (pymetrozine)

NL	WG: Dit middel is schadelijk voor niet-doel arthropoden (sluipwespen). Vermijd onnodige blootstelling.
BE	- Plenum heeft geen onaanvaardbare effecten op hommels, Encarsia formosa, Orius spp., Phytopseiulus persimilis, Amblyseius spp. Chrysoperla carnea, Typlodromus pyri en Poecilius cupreus. - Opmerking over erkende dosis: zie Steward.
De	Het middel wordt ingedeeld als niet-schadelijk voor de populatie van de soort Typlodromus pyri (roofmijten), de soort Poecilus cupreus (loopkever), de soort Chrysoperla carnea (gaasvlieg) en de soort Aphidius rhopalosiphi (sluipwesp)
VK	- Geen risicomanagement noodzakelijk. - Laag risico voor arthropoden die normaal in en rond behandelde velden voorkomen, zoals bodemkevers, lieveheersbeestjes, spinnen en luis parasieten.

Gewasbeschermingsmiddel Tracer (spinosad)

Nl	WG: Gevaarlijk voor niet-doel arthropoden. Vermijd onnodige blootstelling. GA: Het middel is gevaarlijk voor niet-doel arthropoden. Na toepassing van het middel is een veiligheidstermijn van minimaal 7 dagen nodig voordat nuttige niet-doel arthropoden kunnen worden geherintroduceerd.
BE	- Het product heeft geen onaanvaardbare effecten op lieveheersbeestjes, Orius laevigatus, Phytoseiulus persimilis, Amblyseius californicus, A. cucumeris, Chrysoperla carnea en Macrolophus caliginosus - Encarsia formosa pas 2-3 weken na de toepassing van spinosad introduceren - Opmerking over erkende dosis: zie Steward.
DU	Het middel wordt ingedeeld als schadelijk voor de populatie van relevante natuurlijke vijanden.
VK	- Het middel is getest op een breed spectrum aan predatoren en parasieten die gebruikt worden om plagen te bestrijden in bloemisterij onder glas. Onder normale omstandigheden van gebruik heeft spinosad een laag effect op vele insect- en mijt predatoren, maar is schadelijk voor de meeste volwassen parasitaire wespen. Wacht 2 weken na de behandeling met het introduceren van nieuwe parasieten. - Gedetailleerde aanbevelingen voor gebruik van spinosad in geïntegreerde Plaag Management programma's staan op het etiket.

2.4 Samenvatting en conclusie

Overzicht van informatie over geïntegreerde bestrijding in de bevraagde landen

	Nederland	België	Duitsland	Verenigd Koninkrijk
Inzetbaarheid in geïntegreerde bestrijding toetsen (in brede zin)	-	-	-	-
Geïntegreerd in brede zin in ge-ruiksvoorschriften	-	-	-	-
Toets op niet doel arthropoden	Op 2 standaard + 2 teelt relevante organismen	- Op 2 standaard + 2 teelt relevante organismen. - Bij effect nog eens 2 + 2. - Bij teelt standaard geïntegreerd meer organismen toetsen	Niet bekend	Niet bekend
Info over nuttige organismen in gebruiksvoorschrif ten	Waarschuwings-zinnen en restricties	Waarschuwings-zinnen, restricties, specificatie van organismen	Waarschuwings zinnen, restricties, specificatie van organismen	Waarschuwings-zinnen, restricties, specificatie van organismen
Waarschuwingsys-temen, schade-drempels in gebruiksvoor-schriften	-	Ad hoc	Niet bekend	Ad hoc
Vanuit toelatende instantie andere informatie over geïntegreerd	-	+	+	+

In de tabel is te zien dat de inzetbaarheid van het gewasbeschermingsmiddel in geïntegreerde bestrijding als systeem in geen van de bevraagde landen wordt getoetst bij de toelating of wordt verwoord in de gebruiksvoorschriften. Alleen indien het middel wordt geclaimd in geïntegreerde bestrijding, wordt geïntegreerde bestrijding getoetst en vermeld in de gebruiksvoorschriften. In Nederland zijn hiervan nog geen voorbeelden.
Het Verenigd Koninkrijk en Nederland geven aan dat het niet mogelijk is om 'de principes van geïntegreerde bestrijding' zodanig juridisch goed te onderbouwen dat het wettelijk geëist kan worden bij de toelating.

België, Duitsland en Verenigd Koninkrijk gaan op onderdelen van geïntegreerde bestrijding meer in dan Nederland.
In Nederland kunnen effecten op nuttige organismen of niet-doel arthropoden leiden tot een standaard waarschuwingszin in de gebruiksvoorschriften (extrapolatie vanuit 4 organismen). Een gebruiker van een gewasbeschermingsmiddel kan niet zien op welk getoetst organisme het middel een effect heeft.
In België en Duitsland wordt specifiek ingegaan op de effecten op nuttige organismen. De effecten worden gespecificeerd in de gebruiksvoorschriften.
In Verenigd Koninkrijk wordt op ad hoc basis specifiek ingegaan op geïntegreerde bestrijding.

Naast de gebruiksvoorschriften wordt er in Nederland vanuit de toelatende instantie geen andere informatie over gewasbeschermingsmiddelen en geïntegreerde bestrijding gegeven. In België, Duitsland en Verenigd Koninkrijk geeft de toelatende

instantie naast de gebruiksvoorschriften ook brochures over en/of is betrokken bij een database met informatie over gewasbeschermingsmiddelen en de inzet in geïntegreerde bestrijding. De positie van de toelatende instanties is niet in alle landen dezelfde.

Informatie over de inzetbaarheid van het gewasbeschermingsmiddel in geïntegreerde bestrijding wordt in Nederland na de toelating verkregen en gegeven door de toelatingshouder, eventueel in samenwerking met andere organisaties.

3 Mogelijkheden gebruiksvoorschriften om geïntegreerd te stimuleren

3.1 Inleiding

Gebruiksvoorschriften van het gewasbeschermingsmiddel worden gegeven bij de toelating. Bij de inventarisatie zijn mogelijkheden verkregen die met name gericht zijn op de toelatingsbeoordeling, mogelijkheden die met name gaan over de gebruiksvoorschriften en mogelijkheden met een beperkte link naar de gebruiksvoorschriften.
Aangezien gebruiksvoorschriften de insteek is voor dit project, zijn de mogelijkheden in dit hoofdstuk steeds vanuit de gebruiksvoorschriften bekeken.
De verkregen mogelijkheden die geen link hebben met gebruiksvoorschriften zijn opgenomen in bijlage 3.

Gebruiksvoorschriften meer benutten om geïntegreerde bestrijding te stimuleren, kan door de:
- inhoud van gebruiksvoorschriften te verbeteren: mogelijkheden daartoe in 3.2;
- benutting van gebruiksvoorschriften te verbeteren: mogelijkheden daartoe in 3.3.

Een mogelijkheid wordt eerst kort beschreven en vervolgens wordt het perspectief van de mogelijkheid aangegeven. Naast verwoording, wordt het perspectief ook in + en – aangegeven.
Het perspectief is onderverdeeld in de volgende criteria:
- Juridisch: + geen belemmering verwacht, ± belemmeringen met de nodige inzet oplosbaar, - zeer moeilijk tot niet oplosbare belemmeringen.
- Praktische uitvoerbaarheid: + makkelijk, ± nodige inzet, – moeilijk.
- Bijdrage aan geïntegreerde bestrijding: + groot, ± beperkt, - niet tot nauwelijks.
- Termijn (wanneer meerwaarde verwacht): + kort, ± middellang, - lang.

De conclusie gaat over de inspanning die nodig is om vanuit de huidige situatie de mogelijkheid in te voeren en de bijdrage aan geïntegreerde bestrijding.

3.2 Inhoud gebruiksvoorschriften verbeteren

In deze paragraaf wordt een uitwerking gegeven van de genoemde mogelijkheden om de inhoud van gebruiksvoorschriften ten aanzien van geïntegreerde bestrijding te verbeteren.

1. Geïntegreerd in gebruiksvoorschriften uitgaande van bestaand dossier
Bij de toelating wordt op basis van het toelatingsdossier en algemene kennis ingeschat of het gewasbeschermingsmiddel toelaatbaar is in de geclaimde teelt(en). Voor teelten waarbij geïntegreerd standaard is, wordt een toelating gegeven conform de claim, zonder in de gebruiksvoorschriften in te gaan op geïntegreerde bestrijding.

Het is een mogelijkheid om op basis van algemene kennis en het toelatingsdossier in de gebruiksvoorschriften in te gaan op de inzetbaarheid van het middel in geïntegreerde bestrijding. Het zal dan met name gaan over algemeen toegepaste

biologische, mechanische of teeltmaatregelen, zoals het gebruik van waarschuwingsystemen, waarnemingsmethodieken of andere algemeen toegepaste gewasbeschermingsmaatregelen tegen de ziekte, plaag of onkruid.
Bij mogelijkheid 3 worden de mogelijkheden voor biologische bestrijders verder uitgewerkt.

Perspectief van de mogelijkheid

Juridisch	Geen belemmeringen verwacht. Het gaat om meer informatie geven vanuit de huidige werkwijze.	+
Praktische uitvoerbaarheid	▪ Kader (bijvoorbeeld welke bronnen en wijze van weergave) moet worden bepaald. ▪ Werkwijze moet geëffectueerd worden.	+
Bijdrage aan geïntegreerd	De informatie zal vooral een attenderende functie hebben.	±
Termijn	Kan snel gerealiseerd worden.	+

Conclusie: deze mogelijkheid is redelijk makkelijk in te voeren en zal vooral een attenderende functie hebben, omdat het gaat om algemene informatie die kan worden gehaald uit algemene kennis en het toelatingsdossier.
Bij het termijn van realisatie dient er rekening mee te worden gehouden dat gebruiksvoorschriften doorgaans aangepast worden bij de reguliere herbeoordeling van een middel.

2 Geïntegreerd vermelden bij systeemgerichte benadering toelating
In EU wetgeving en Handboek toelating bestrijdingsmiddelen is opgenomen dat een middel dat niet voldoet aan de toelatingsnormen voor werkzaamheid of effecten op planten of plantaardige producten, toch kan worden toegelaten bij o.a. een beduidende bijdrage aan geïntegreerde bestrijding. Dit heet de systeemgerichte benadering. Voorbeelden hiervan zijn de GNO's (gewasbeschermingsmiddelen van natuurlijke oorsprong). De systeemgerichte benadering bij de toelating komt niet tot uiting in de gebruiksvoorschriften.

Het is een mogelijkheid om de inzet van het middel in geïntegreerde bestrijding te verwoorden in de gebruiksvoorschriften indien het middel met de systeemgerichte benadering is toegelaten.

Perspectief van de mogelijkheid

Juridisch	Geen knelpunten. Werkwijze moet alleen tot uiting komen in gebruiksvoorschriften.	+
Praktische uitvoerbaarheid	▪ Weinig aanpassingen nodig. ▪ Geleverde info om de bijdrage aan geïntegreerde bestrijding aan te tonen, kan worden gebruikt voor de gebruiksvoorschriften	+
Bijdrage aan geïntegreerd	Beperkt. Voor de betreffende middelen grote bijdrage, maar het betreft een beperkt aantal middelen.	±
Termijn	Op korte termijn te realiseren.	+

Conclusie: deze mogelijkheid is met beperkte inzet in te voeren. Voor de middelen die op deze wijze toegelaten zijn of toe te laten zijn is de bijdrage aan geïntegreerde bestrijding groot. Op het totaal aan toegelaten gewasbeschermingsmiddelen is de bijdrage aan het stimuleren van geïntegreerde bestrijding beperkt.

3. Inzetbaarheid met nuttige organismen vermelden
Voor de toelatingsbeoordeling wordt informatie over een aantal niet-doel arthropoden en eventueel over nuttige organismen geleverd.
Er is een aantal mogelijkheden om meer informatie in de gebruiksvoorschriften te geven over deze organismen. In de bevraagde landen (zie hoofdstuk 2) gebeurt dit in veel gevallen.

3A. Getoetste niet-doel arthropoden benoemen in de gebruiksvoorschriften
De effecten op de getoetste niet-doel arthropoden worden gespecificeerd in de gebruiksvoorschriften, op basis van de informatie uit het toelatingsdossier.

Perspectief van de mogelijkheid

Juridisch	Geen belemmeringen verwacht.	+
Praktische uitvoerbaarheid	Huidige informatie moet gespecificeerd worden.	+
Bijdrage aan geïntegreerd	Beperkte informatie, aantal niet-doel arthropoden voor de praktijk veel groter.	±
Termijn	Kan snel gerealiseerd worden.	+

3B. Meer teelt relevante niet-doel arthropoden in de gebruiksvoorschriften
Voor de toelating wordt informatie over meer, dan de huidige twee, teelt relevante niet-doel arthropoden vereist. De effecten op de niet-doel arthropoden worden gespecificeerd in de gebruiksvoorschriften.

Perspectief van de mogelijkheid

Juridisch	Verankering van de extra eisen (aanpassing milieubeoordeling).	±
Praktische uitvoerbaarheid	▪ Aanpassing milieu eisen nodig. ▪ Bij de uitvoering moeten meer organismen onderzocht en beoordeeld worden. ▪ Aangesloten kan worden bij werkwijze België en Duitsland.	±
Bijdrage aan geïntegreerd	Groter dan met huidige informatie, maar in de praktijk veel meer organismen aanwezig.	±
Termijn	Kort tot middellang termijn te realiseren.	±

3C. Meer gegevens over nuttige organismen in gebruiksvoorschriften
Het is een mogelijkheid om voor teelten waar geïntegreerde bestrijding standaard praktijk is effecten op relevante nuttige organismen te vermelden in de gebruiksvoorschriften. Daartoe moeten er voor de toelating meer gegevens over de effecten op nuttige organismen vereist worden (nu kunnen effecten gemeld worden). Er kan onderscheid gemaakt worden in: inzet natuurlijke vijanden en van nature voorkomende nuttige organismen.

Perspectief van de mogelijkheid

Juridisch	Verankering van de extra eisen (aanpassing milieubeoordeling en/of werkzaamheidsonderzoek), onderbouwing wanneer welke informatie te leveren.	-
Praktische uitvoerbaarheid	▪ Vastleggen zal tijd en geld kosten (wanneer; op welke wijze en met welk soort onderzoek). ▪ Bij de uitvoering kost het toelatingsaanvrager meer tijd en geld aan onderzoek en voor het CTB extra inspanning bij de beoordeling.	-
Bijdrage aan geïntegreerd	Meerwaarde voor de praktijk.	+
Termijn	Middellang termijn te realiseren.	±

NB: Bij organisaties die biologische bestrijders op de markt brengen is kennis en ervaring beschikbaar. Deze organisaties zouden een rol kunnen krijgen en daarmee de uitvoerbaarheid vergemakkelijken.

Conclusie: Het specificeren van de getoetste organismen in de gebruiksvoorschriften is goed realiseerbaar en sluit aan bij werkwijze van diverse andere landen. De bijdrage aan geïntegreerde bestrijding is beperkt, aangezien daar vaak meer of andere organismen worden ingezet. De bijdrage aan geïntegreerde bestrijding wordt groter indien meer organismen kunnen worden opgenomen.

4.Geïntegreerd in gebruiksvoorschriften uitgaande van onderzoek
Het is een mogelijkheid om in de gebruiksvoorschriften de inzet van het gewasbeschermingsmiddel in geïntegreerde bestrijding aan te geven, indien de standaardpraktijk geïntegreerd is.
Om dit aan te kunnen geven in de gebruiksvoorschriften moet hierover informatie worden geleverd bij de toelatingsaanvraag. De toelatingsaanvrager moet met onderzoek de inzetbaarheid van het middel in geïntegreerde bestrijding onderbouwen.
De inzetbaarheid van het middel in geïntegreerd kan worden aangetoond in het onderzoek naar de werkzaamheid van het middel of er kan apart onderzoek worden uitgevoerd om de inzetbaarheid van het middel aan te tonen (vergelijkbaar met het huidige demo-onderzoek).

Perspectief van de mogelijkheid

Juridisch	Onderbouwing nodig, vastgelegd moet worden wanneer en hoe de inpasbaarheid aangegeven moet worden.	-
Praktische uitvoerbaarheid	▪ Vastleggen zal tijd en geld kosten (wanneer; op welke wijze en met welk soort onderzoek). ▪ Bij de uitvoering kost het toelatingsaanvrager meer tijd geld aan onderzoek en voor het CTB extra inspanning bij de beoordeling.	-
Bijdrage aan geïntegreerd	Vanuit de toelating kan nuttige informatie worden gegeven.	+
Termijn	Kan middellange tot lange termijn gerealiseerd worden.	-

Conclusie: deze mogelijkheid zal een goede bijdrage kunnen leveren om vanuit de gebruiksvoorschriften geïntegreerde bestrijding te stimuleren, maar is niet snel en makkelijk te realiseren.
Inspelen op nieuwe methoden van geïntegreerde bestrijding kan niet snel, want wijzigingen moeten via de toelatingsaanvraag lopen.

5. Gebruiksvoorschriften gedeeltelijk of volledig conform geïntegreerd
In de gebruiksvoorschriften wordt de inzet van een middel gekoppeld aan een systeem gericht op geïntegreerde bestrijding. Daartoe wordt een middel alleen toegelaten voor een specifiek systeem.

Deze mogelijkheid is te differentiëren naar een verschil in aanpak bij de toelating:

5a. De toelatingsaanvrager vraagt toelating middel voor een specifiek systeem aan.
Toelatingshouders worden gestimuleerd om daar waar mogelijk, de aangevraagde toelating van een gewasbeschermingsmiddel te koppelen aan een systeem gericht op geïntegreerde bestrijding. Deze aanvraag wordt beoordeeld door het CTB. Op dit moment gebeurt dat, daar waar mogelijk, voor milieukritische stoffen.
Een voorbeeld van deze mogelijkheid is glyfosaat op verhardingen, gekoppeld aan DOB verhardingen (Duurzaam OnkruidBeheer).

Perspectief van de mogelijkheid

Juridisch	Geen belemmeringen	+
Praktische uitvoerbaarheid	Beperkte mogelijkheden om toelatingsaanvragers te interesseren: markt beperkter dan bij een brede toelating en zelfde toelatingskosten.	±
Bijdrage aan geïntegreerd	Betreft beperkt aantal systemen. Daar waar mogelijk meerwaarde.	±
Termijn	Nu te realiseren.	+

5b. Gebruiksvoorschriften gedeeltelijk conform geïntegreerd
Het CTB bepaalt tijdens de beoordeling van de toelating of het mogelijk is om het aangevraagde gewasbeschermingsmiddel te koppelen aan een systeem gericht op

geïntegreerde bestrijding. Daar waar mogelijk beperkt het CTB de aangevraagde toelating tot koppeling aan een systeem gericht op geïntegreerde bestrijding.

Perspectief van de mogelijkheid

Juridisch	Invulling geven van 'daar waar mogelijk beperken tot geïntegreerde bestrijding' uit artikel 5 BMW	+
Praktische uitvoerbaarheid	▪ Vastleggen in welke gevallen beperking wordt gehanteerd zal tijd en geld kosten. ▪ Onderbouwing kan voor de toelatingsaanvragers meer tijd en geld kosten.	-
Bijdrage aan geïntegreerd	Beperkte mogelijkheden tot koppeling.	±
Termijn	Op lange termijn te realiseren.	-

5C. Gebruiksvoorschriften volledig conform geïntegreerde bestrijding
Er worden beschrijvingen van geïntegreerde bestrijding gemaakt. Bij de beoordeling van de toelatingsaanvraag gebruikt het CTB deze beschrijvingen. Daar waar mogelijk wordt de toelating van het middel beperkt tot de inzetbaarheid in geïntegreerde bestrijding en wordt deze verwoord in de gebruiksvoorschriften. De gebruiksvoorschriften zijn daarmee volledig conform geïntegreerde bestrijding, omdat bij de toelating geïntegreerde bestrijding uitgangspunt is.

Perspectief van de mogelijkheid

Juridisch	Invulling geven van 'daar waar mogelijk beperken tot geïntegreerde bestrijding' uit artikel 5 BMW	±
Praktische uitvoerbaarheid	▪ Vastleggen van de geïntegreerde bestrijding en kader ontwikkelen voor hanteren van deze werkwijze bij de toelating. 'Daar waar mogelijk' moet worden benoemd. Dit zal tijd en geld kosten. ▪ Onderbouwing kan voor de toelatingsaanvragers meer tijd en geld kosten.	-
Bijdrage aan geïntegreerd	Gebruiksvoorschriften daar waar mogelijk conform geïntegreerd zal een grote bijdrage leveren.	+
Termijn	Op lange termijn te realiseren.	-

Conclusie: mogelijkheid a is nu mogelijk. De vrijblijvendheid zal een beperkt aantal geïnteresseerden tot gevolg hebben.
Mogelijkheid b is op lange termijn realiseerbaar.
Mogelijkheid c zal een grote bijdrage aan geïntegreerde bestrijding leveren. Gezien de diversiteit aan ziekten, plagen, onkruiden en teeltwijzen, zoals het verschil in teelt van uitgangsmateriaal en productieteelt, zal het de nodige inzet en tijd vragen om invulling te geven aan 'daar waar mogelijk'.

6. Stimuleren om geïntegreerd in gebruiksvoorschriften te vermelden
Toelatingsaanvragers kunnen gestimuleerd worden om informatie m.b.t. geïntegreerde bestrijding in de gebruiksvoorschriften te vermelden.
Het kan bijvoorbeeld gaan over schadedrempels, beslissingsondersteuningssysteem (BOS) en informatie over nuttig organismen.
De verantwoordelijkheid voor de informatie is aan de toelatingsaanvrager.

Perspectief van de mogelijkheden

Juridisch	Geen belemmeringen	+
Praktische uitvoerbaarheid	▪ Alleen mogelijkheden om te verzoeken. Geen beloning om toelatingsaanvragers te interesseren. ▪ Gekeken kan worden op welke wijze het Verenigd Koninkrijk hier invulling aan geeft.	±
Bijdrage aan geïntegreerd	Hangt af van het soort informatie, maar zal met name gaan om algemene informatie.	±
Termijn	Op korte termijn te realiseren.	+

Conclusie*:* deze mogelijkheid is makkelijk uit te voeren, maar het effect hangt af van de houding van de diverse toelatingsaanvragers. Gekeken kan worden naar de werkwijze en ervaringen van het Verenigd Koninkrijk.

3.3 Verbeteren van de benutting van gebruiksvoorschriften

Het verbeteren van de benutting van de informatie in de gebruiksvoorschriften is onderverdeeld in direct en indirect verbetering van de overdracht van informatie naar de gebruiker.

3.3.1 Directe overdracht verbeteren

Hieronder vallen mogelijkheden die er toe leiden dat informatie in de gebruiksvoorschriften meer gebruikt wordt. Daarbij wordt er van uitgegaan dat informatie meer gebruikt wordt indien deze duidelijker is.
De informatie over de geïntegreerde bestrijding kan voortkomen uit de beoordeling van het middel of uit algemeen beschikbare informatie.

7. Scheiding gebruiksvoorschriften in voorschriften en aanbevelingen
Op dit moment bestaan de gebruiksvoorschriften uit een Wettelijk gebruiksvoorschrift (WG) en een gebruiksaanwijzing (GA). De GA van de gebruiksvoorschriften heeft twee functies, namelijk wettelijke zaken (restricties en voorwaarden) communiceren en advies geven over de toepassingswijze. Op dit moment lopen deze twee functies door elkaar.

Het is een mogelijkheid om bij de gebruiksvoorschriften een duidelijke scheiding te maken tussen een wettelijk deel (waarbij de verantwoordelijkheid ligt bij het CTB) en een deel met aanbevelingen (waarbij de verantwoordelijkheid ligt bij de toelatingshouder). Het aanbevelingsdeel bevat aanwijzingen voor een goede toepassing van het gewasbeschermingsmiddel, waaronder de inzet in geïntegreerde bestrijding.
Door deze scheiding worden de verantwoordelijkheden en de status van de informatie duidelijker en wordende gebruiksvoorschriften beter leesbaar. De toelatinghouders hebben meer mogelijkheden om informatie over geïntegreerde bestrijding in de gebruiksaanwijzing op te nemen.

Een voorwaarde voor een goede benutting is dat het aanbevelingsdeel snel en makkelijk aan te passen is, gezien de dynamiek van geïntegreerde bestrijding.

Perspectief van de mogelijkheid

Juridisch	▪ Werkwijze en verantwoordelijkheden moeten bepaald en vastgelegd worden. ▪ Aansluiting mogelijk bij acties vanuit WG/GA project 'Verkenning naar oplossingrichtingen voor problemen met WG/GA's van bestrijdingsmiddelen'.	±
Praktische uitvoerbaarheid	▪ Bepalen welke info in het aanbevelingsdeel op te nemen. ▪ Bepalen in hoeverre en op welke wijze het CTB, als verantwoordelijke voor de toelating, invloed heeft op de informatie in aanbevelingsdeel. ▪ Bepalen werkwijze voor aanpassen van het aanbevelingsdeel. Snel en makkelijk aanpassen van aanbevelingsdeel is voorwaarde.	±/-
Bijdrage aan geïntegreerd	Geen directe bijdrage, maar zorgt dat informatie over geïntegreerd in de gebruiksvoorschriften duidelijk, leesbaar en dynamisch kan zijn.	±
Termijn	Kan middellange termijn gerealiseerd worden.	±

Conclusie*:* deze mogelijkheid heeft geen directe bijdrage aan geïntegreerde bestrijding. Het is een randvoorwaarde om de mogelijkheden van 3.1, om de inhoud van de gebruiksvoorschriften te verbeteren, op een goede wijze te realiseren. Het vergt de nodige inzet, maar zal de leesbaarheid en dynamiek van de gebruiksvoorschriften zeer ten goede komen.

8. Etiket van kleuren en symbolen voorzien
Informatie over geïntegreerde bestrijding in de gebruiksvoorschriften, zal leiden tot nog meer informatie en dat zal leiden tot een minder goed leesbaar etiket. Het werken met symbolen of kleuren kan voor dit laatste een oplossing bieden. Met kleuren of symbolen kan informatie worden gegeven over de mate waarin een middel inpasbaar is in geïntegreerd bestrijding (effect op nuttige organismen, combinatie met waarschuwingsystemen, mechanische onkruidbestrijding, etc.).
Op het etiket kan ook met kleur inzicht gegeven worden in bijvoorbeeld de milieubelasting van het gewasbeschermingsmiddel.

In de gebruiksvoorschriften moeten diverse wettelijke verplichte zaken opgenomen worden. Om ruimte te creëren voor informatie over geïntegreerde bestrijding in de gebruiksvoorschriften kunnen wettelijke zaken met symbolen worden aangegeven.

Symbolen en kleuren bieden alleen een mogelijkheid voor te standaardiseren zaken. Verder moet gezorgd worden voor bekendheid met de symbolen en kleuren.

Perspectief van de mogelijkheid

Juridisch	Geen belemmeringen. Eisen voor etikettering wel in de gaten houden.	±
Praktische uitvoerbaarheid	▪ Ontwikkelen van een systeem kost tijd en geld. ▪ Symbolen en kleuren bieden alleen mogelijkheid voor te standaardiseren zaken. ▪ Zorgen voor bekendheid met de symbolen en kleuren	±/-
Bijdrage aan geïntegreerd	Beperkte bijdrage (alleen voor te standaardiseren zaken).	±
Termijn	Op middellange termijn te realiseren.	±

Conclusie: Geïntegreerde bestrijding is moeilijk in standaardmaatregelen te vatten. Er zijn al veel symbolen en het aantal symbolen zal omvangrijk worden. Dit zal ten koste gaan van de herkenbaarheid.
Bij een beperkt aantal symbolen is deze mogelijkheid effectief. Het is zinvol om te bepalen of de wettelijk verplichte zaken meer in symbolen weergegeven kunnen worden, waardoor er meer ruimte ontstaat op het etiket staat voor bijvoorbeeld informatie over geïntegreerde bestrijding.

3.3.2 Indirecte overdracht verbeteren
Onder indirect de overdracht van informatie verbeteren worden mogelijkheden genoemd met verwijzingen in de gebruiksvoorschriften. De gebruiksvoorschriften worden benut om telers te wijzen op goede, betrouwbare informatie over geïntegreerde bestrijding.

De mogelijkheden om geïntegreerde bestrijding (in brede zin) in de gebruiksvoorschriften op te nemen, geeft spanning met de dynamiek van geïntegreerde bestrijding. Voor een goed gebruik van de informatie, dient deze actueel te zijn. Wijzigingen van gebruiksvoorschriften moeten via de toelatingsprocedure en zijn daarmee vrij statisch.
In de gebruiksvoorschriften kunnen wel algemene zaken over geïntegreerde bestrijding worden opgenomen. Dit zal echter veel informatie in de gebruiksvoorschriften tot gevolg hebben en dat zal leiden tot minder goed leesbare gebruiksvoorschriften.

Een verwijzing biedt mogelijkheden om uitgebreid te informeren over geïntegreerde bestrijding.
Indien over gegaan wordt tot een scheiding van gebruiksvoorschriften in een wettelijk deel en aanbevelingsdeel (mogelijkheid 8), kan de verwijzing worden opgenomen in het aanbevelingsdeel.

9. Beperkte gebruiksvoorschriften en verwijzing naar website of gidsen
Om de gebruiksvoorschriften leesbaar en dynamisch te houden, kan de informatie in de gebruiksvoorschriften beperkt gehouden worden en verwezen worden naar een website of gids voor uitgebreide informatie over geïntegreerde bestrijding.
Een aparte database of een gids biedt de mogelijkheid om de vele aspecten van geïntegreerde bestrijding en gewasbeschermingsmiddelen te combineren.
De informatie valt dan buiten de verantwoordelijkheid van de overheid, maar ook bij de huidige situatie wordt er vanuit de toelating niet ingegaan op de inzetbaarheid van een middel in geïntegreerde bestrijding. Aangezien het gaat om een relatie met de gebruiksvoorschriften moet de verantwoordelijkheid en invloed van het CTB op de gids of database bepaald worden. Eventueel kan de informatie door een officiële instantie of een commissie goedgekeurd worden.

Een website is technisch goed actueel te houden. Gidsen zijn minder geschikt om regelmatig aan te passen.

Deze mogelijkheid is goed te combineren met de mogelijkheid tot scheiding van de gebruiksvoorschriften (nr. 8).

Perspectief van de mogelijkheid

Juridisch	bepalen op welke wijze het mogelijk is om informatie vanuit de toelating aan andere communicatiekanalen over te laten is. Vervolgens werkwijze regelen.	±
Praktische uitvoerbaarheid	hangt af van de verwijzing: ▪ Verwijzing naar een website van de toelatingshouder is makkelijk uit te voeren. ▪ Een speciale database of gids opzetten vraagt de nodige inzet aan tijd en geld. Onderhoud van gids of database dient geregeld en uitgevoerd te worden.	 + ±/-
Bijdrage aan geïntegreerd	grote bijdrage aan geïntegreerd indien een systeem wordt opgezet dat toegankelijk en actueel is.	+
Termijn	Op middellange termijn te realiseren.	±

Conclusie: Deze mogelijkheid biedt perspectief, zeker in relatie tot de mogelijkheid van scheiding van gebruiksvoorschriften (nr. 8).
Een website biedt mogelijkheden om recht te doen aan de dynamiek van geïntegreerde bestrijding en een verwijzing zorgt kortere en daarmee beter leesbare gebruiksvoorschriften.
Deze mogelijkheid kent diverse variaties in uitvoering en verantwoordelijkheden (van geheel bij het CTB tot geheel bij een externe organisatie). Het hangt van de precieze invulling af op welk termijn de mogelijkheid gerealiseerd kan worden.
Aangesloten kan worden bij buitenlandse initiatieven, bijvoorbeeld Duitsland.

10. In gebruiksvoorschriften verwijzen naar gekwalificeerde adviseur
In de gebruiksvoorschriften kan voor het gebruik van het gewasbeschermingsmiddel in geïntegreerde bestrijding verwezen worden naar een gekwalificeerd adviseur.
De advisering over geïntegreerde bestrijding gebeurt nu door de gewasbeschermingshandel en door private adviesbureaus. Op dit moment geldt alleen voor de gewasbeschermingshandel, vanuit gewasbescherminglicentie 2, enige eisen ten aanzien van kennis over geïntegreerde bestrijding.
Om de advisering over geïntegreerde bestrijding te uniformeren, op een hoger niveau te brengen en te borgen, is het een mogelijkheid om een kwaliteitskeurmerk voor

adviseurs (vgl. apotheken) in te voeren en hier naar te verwijzen in de gebruiksvoorschriften.

Perspectief van de mogelijkheid

Juridisch	Bij een kwaliteitsmerk voor adviseurs wettelijk verplicht stellen is wetswijziging nodig. Verwijzing in de gebruiksvoorschriften moet geregeld worden.	±
Praktische uitvoerbaarheid	▪ Zowel een wettelijke regeling als een certificatie procedure kosten tijd en geld om op te zetten en uit te voeren (financiering moet geregeld worden). ▪ Voor adviseurs kost het tijd en geld om te voldoen aan de eisen.	±
Bijdrage aan geïntegreerd	Grote bijdrage aan geïntegreerd. Niet alleen via de gebruiksvoorschriften, maar ook in het algemeen.	+
Termijn	Op middellange tot lange termijn te realiseren.	±/-

Conclusie*:* deze mogelijkheid is niet op korte termijn te realiseren, maar kan een belangrijke bijdrage leveren aan geïntegreerde bestrijding. Deze mogelijkheid is ook interessant vanuit andere initiatieven dan de gebruiksvoorschriften.

11. Bijsluiter bij gewasbeschermingsmiddelen over geïntegreerde bestrijding

Om de gebruiksvoorschriften leesbaar te houden en toch informatie te geven over geïntegreerde bestrijding is het een mogelijkheid om te werken met bijsluiters. De leesbaarheid van de gebruiksvoorschriften zal worden vergroot. Het is wel de vraag in hoeverre de praktijk de bijsluiters zal lezen.

Er zijn drie mogelijkheden:

A. Algemene bijsluiter voor alle gewasbeschermingsmiddelen

Er wordt een bijsluiter opgesteld over geïntegreerde bestrijding die algemeen van toepassing is. Deze wordt bij alle gewasbeschermingsmiddelen of bij alle middelen die in geïntegreerde bestrijding toegepast kunnen worden bij gevoegd.
In de gebruiksaanwijzing wordt hier naar verwezen.

Perspectief van de mogelijkheid

Juridisch	▪ Verwijzing naar bijsluiter regelen. ▪ Bepalen welke informatie in de bijsluiter kan. ▪ Bepalen welke informatie voor bijsluiter gebruikt wordt (algemene informatie, toelatingsonderzoek)	±
Praktische uitvoerbaarheid	▪ CTB moet algemene bijsluiter opstellen. ▪ Geregeld moet worden dat deze bij de betreffende middelen wordt gevoegd.	±
Bijdrage aan geïntegreerd	De informatie zal vooral een attenderende functie hebben.	±
Termijn	Op middellange termijn te realiseren.	±

B. Bijsluiter specifiek voor het middel

Er wordt informatie over geïntegreerde bestrijding specifiek voor het betreffende middel in een bijsluiter opgenomen. De bijsluiter wordt bij het betreffende middel gevoegd.
In de gebruiksaanwijzing wordt naar deze bijsluiter verwezen.

Perspectief van de mogelijkheid

Juridisch	▪ Verwijzing naar bijsluiter regelen. ▪ Bepalen welke informatie in de bijsluiter kan. ▪ Bepalen welke informatie voor bijsluiter gebruikt wordt (algemene informatie, toelatingsonderzoek)	±
Praktische uitvoerbaarheid	▪ CTB moet bijsluiter opstellen. ▪ Een scheiding maken in informatie te gebruiken voor gebruiksvoorschriften en voor bijsluiter. ▪ Scheiding in informatie voor gebruiksvoorschriften en voor bijsluiter.	±/-
Bijdrage aan geïntegreerd	Grotere bijdrage dan de gebruiksvoorschriften, aangezien er meer info opgenomen kan worden.	±
Termijn	Op middellange termijn te realiseren.	±

C. Specifieke bijsluiter bij aankoop van het middel:
In de gebruiksvoorschriften wordt beperkt informatie gegeven over de toepassing van het middel. De teler gaat met deze gebruiksvoorschriften naar de handel en geeft daar aan voor welke toepassing het middel nodig is. De handelaar geeft het middel met daarbij een bijsluiter met daarin uitgebreide informatie, waaronder de inpasbaarheid in geïntegreerde bestrijding, toegespitst op de gevraagde toepassing.

Perspectief van de mogelijkheid

Juridisch	▪ Andere opzet gebruiksvoorschriften regelen. ▪ Verantwoordelijkheden CTB en handel regelen. ▪ Werkwijze handel regelen. ▪ Waarborg vanuit handel regelen.	-
Praktische uitvoerbaarheid	▪ Andere opzet gebruiksvoorschriften regelen en uitvoeren. ▪ Systeem ontwikkelen waarop de handel kan beschikken over de relevante informatie.	±/-
Bijdrage aan geïntegreerd	Grote bijdrage aan geïntegreerd, maatwerk is mogelijk.	+
Termijn	Op middellange tot lange termijn te realiseren.	±/-

Conclusie: Deze mogelijkheid kan een goede bijdrage leveren vanuit de toelating aan geïntegreerde bestrijding. Het is echter onzeker in hoeverre bijsluiters worden gebruikt. Het is aan te bevelen eerst de ervaringen en tevredenheid bij medicijnen te bepalen.

3.4 Overzicht

Redelijk makkelijk en op redelijk korte termijn in te voeren, met een beperkte of een attenderende bijdrage aan geïntegreerde bestrijding zijn:
- de mogelijkheden om de huidige informatie bij de toelating meer te specificeren in de gebruiksvoorschriften (mogelijkheden 1, 2 en 3A);
- de mogelijkheden om toelatingsaanvragers te stimuleren (mogelijkheden 5A en 6).

Met de nodige inzet te realiseren en/of met een beperkte bijdrage aan geïntegreerde bestrijding zijn:
- de mogelijkheid ten aanzien van aanvullende niet-doel arthropoden (mogelijkheid 3B);
- de mogelijkheden ter verbetering van de benutting (mogelijkheden 7 t/m 10);
- de mogelijkheden met bijsluiters (mogelijkheden 11A en 11B).

Moeilijk te realiseren, met een grote bijdrage aan geïntegreerde bestrijding zijn:
- de mogelijkheden om aanvullende eisen bij de toelating te stellen (mogelijkheden 3C en 4);
- de mogelijkheid van een bijsluiter bij aankoop (mogelijkheid 11C).

- de mogelijkheden tot gebruiksvoorschriften (gedeeltelijk) conform geïntegreerd (mogelijkheden 5B en 5C).

In de tabel wordt een samenvatting gegeven van de perspectieven van de mogelijkheden.

Overzicht perspectieven mogelijkheden

Inhoud gebruiksvoorschriften Verbeteren	**Criteria***				**Conclusie**
	Juridisch	Praktische uitvoerbaarheid	Bijdrage aan geïntegreerd	Termijn	
1. Geïntegreerd in gebruiksvoorschriften uitgaande van bestaand dossier	+	+	±	+	+
2 Geïntegreerd vermelden bij systeemgerichte benadering toelating	+	+	±	+	+
3. Inzetbaarheid met nuttige organismen vermelden in gebruiksvoorschriften: 3A. Getoetste niet-doel arthropoden benoemen	+	+	±	+	+
3B. Meer teeltrelevante niet-doel arthropoden opnemen	±	±	±	±	±
3C. Meer gegevens over nuttige organismen opnemen	-	-	+	±	-/±
4 Geïntegreerd in gebruiksvoorschriften uitgaande van specifiek onderzoek	-	-	+	-	-/±
5. Gebruiksvoorschriften (gedeeltelijk) conform geïntegreerd: 5a. toelatingsaanvrager vraagt voor een specifiek systeem aan	+	±	±	+	±/+
5b. Gebruiksvoorschriften gedeeltelijk conform geïntegreerd	±	-	±	-	-/±
5C. Gebruiksvoorschriften volledig conform geïntegreerde bestrijding	±	-	+	-	-/±
6. Stimuleren om geïntegreerd in gebruiksvoorschriften te vermelden	+	±	±	+	±/+
Verbeteren van benutting van de gebruiksvoorschriften	**Criteria**				**Conclusie**
	Juridisch	Praktische uitvoerbaarheid	Bijdrage aan geïntegreerd	Termijn	
7. Scheiding gebruiksvoorschriften in voorschriften en aanbevelingen	±	±/-	± (indirect)	±	±
8 Etiket van kleuren en symbolen voorzien	±	±/-	±/-	±	±
9 Beperkte gebruiksvoorschriften en verwijzing naar website of gidsen	±	±	+	±	±
10. In gebruiksvoorschriften verwijzen naar gekwalificeerde adviseur	±	±	+	±/-	±
11. Bijsluiter over geïntegreerde bestrijding: A. Algemene bijsluiter bij alle middelen	+	±	±	±	±
B. Bijsluiter specifiek voor middel	±	±/-	±	±	±/-
C. Specifieke bijsluiter bij aankoop	-	±/-	+	±/ -	±/-

* Juridisch: + geen belemmering verwacht, ± belemmeringen met de nodige inzet oplosbaar, - zeer moeilijk tot niet oplosbare belemmeringen;
Praktische uitvoerbaarheid: + makkelijk, ± nodige inzet, – moeilijk;
Bijdrage aan geïntegreerde bestrijding: + groot, ± beperkt, - niet tot nauwelijks;
Termijn (wanneer meerwaarde verwacht): + kort, ± middellang, - lang

4 Conclusies

De mogelijkheden (1,2 en 3A) om vanuit de huidige werkwijze bij de toelating meer informatie op te nemen in de gebruiksvoorschriften, zijn redelijk makkelijk en op redelijk korte termijn in te voeren, aangezien ze uitgaan van de huidige eisen. De meerwaarde is beperkt, maar de gebruikers van gewasbeschermingsmiddelen worden in ieder geval vanuit de gebruiksvoorschriften geattendeerd op geïntegreerde bestrijding. Deze werkwijze sluit aan bij de werkwijze in de bevraagde landen.

Ook de mogelijkheden (5A en 6) om toelatingsaanvragers meer te stimuleren om informatie over geïntegreerd in gebruiksvoorschriften te vermelden, is makkelijk in te voeren. De meerwaarde hangt af van de houding van de diverse toelatingsaanvragers. Bij de invulling van deze mogelijkheid kan gekeken worden naar de werkwijze en ervaringen van het Verenigd Koninkrijk.

Meer informatie over geïntegreerde bestrijding in de gebruiksvoorschriften opnemen, zal tot langere en daarmee minder goed leesbare gebruiksvoorschriften leiden. Het scheiden van gebruiksvoorschriften in een deel met alleen voorschriften en een deel met aanbevelingen (mogelijkheid 7) is een randvoorwaarde voor een goede overdracht van informatie in de gebruiksvoorschriften naar gebruikers van gewasbeschermingsmiddelen. Het vergt de nodige inzet, maar zal de leesbaarheid en dynamiek van de gebruiksvoorschriften ten goede komen.
Deze mogelijkheid sluit aan bij de aanbevelingen van het project WG/GA 'Verkenning naar oplossingrichtingen voor problemen met WG/GA's van bestrijdingsmiddelen'. Met deze opzet van gebruiksvoorschriften toelatingsaanvragers beter te stimuleren zijn om informatie over geïntegreerde bestrijding op te nemen.

Een andere mogelijkheid om te zorgen voor leesbare gebruiksvoorschriften en recht te doen aan de dynamiek van geïntegreerde bestrijding, is een verwijzing in de gebruiksvoorschriften naar een website (mogelijkheid 9). Er zijn diverse variaties in uitvoering en verantwoordelijkheden. De eisen aan en verantwoordelijkheden voor de gebruiksvoorschriften staan daarbij centraal.
Aangesloten kan worden bij buitenlandse initiatieven, bijvoorbeeld Duitsland.

De mogelijkheden (5B en 5C) om de toelating geheel of gedeeltelijk in te perken tot geïntegreerde bestrijding waardoor de gebruiksvoorschriften hieraan conform zijn, zullen de grootste meerwaarde hebben voor het stimuleren van geïntegreerde bestrijding met gebruiksvoorschriften. Voor het realiseren van deze mogelijkheden zal invulling moeten worden gegeven aan 'daar waar mogelijk' uit het artikel 5 van de BMW. Gezien de diversiteit aan ziekten, plagen, onkruiden en teeltwijzen, zoals het verschil bij de teelt van uitgangsmateriaal en de productieteelt, zal het de nodige inzet vragen om invulling te geven aan 'daar waar mogelijk'.
In geen van de bevraagde landen wordt met de gebruiksvoorschriften ingegaan op geïntegreerde bestrijding in brede zin. Het is aan te bevelen om de invulling van 'daar waar mogelijk beperken van toelating tot geïntegreerde bestrijding' in EU verband aan de orde te stellen.

Ook het instellen van een kwaliteitsmerk voor de gewasbeschermingsadviseur en daar naar verwijzen in gebruiksvoorschriften vraagt de nodige inzet om te realiseren. Deze mogelijkheid kan een belangrijke bijdrage leveren aan geïntegreerde bestrijding. Deze mogelijkheid kan tevens van belang zijn vanuit de diverse andere initiatieven om geïntegreerde bestrijding te stimuleren.

Bijlage 1 Betrokken personen

Stuurgroep
Hans Schollaart, LNV Directie Landbouw (opdrachtgever)
Maritza van Assen en Martin van der Linden, Nefyto
Andre Bannink, Vewin
Jo Ottenheim, LTO Gewasbescherming
Jan de Rijk, VROM
Roland Verweij, Plantum
Pierre de Vries, Unie van Waterschappen
Wilbert Wijers en Conno de Ruiter, Agrodis

Geïnterviewd zijn:
Folke Dorgelo en Hans Mulder, CTB
Erno Bouma, PD
Roel Wanningen, Bayer Cropscience
Zeger van Oudheusden, Certis Europe
Johan Henken, Syngenta
Hans Muilerman, SNM

Deelname aan de workshop:
Wilbert Wijers, Agrodis
Drs. W.J. Ravensberg, Artemis/Koppert Biological Systems
Erna van der Wal, CLM
Hans Mulder, CTB
Jacob Dogterom, DLV Plant BV
Toon Driessen, LNV, AID
Hans Schollaart, LNV Directie Landbouw
Jo Ottenheim, LTO Gewasbescherming
Frits van der Zweep, LTO Glastuinbouw
Erno Bouma, PD
Piet van der Haas, Plantum NL/Mertens BV
Jan de Rijk, VROM

Schriftelijk reactie is gevraagd van:
België, Herman Frontier
Duitsland, Marjon Lehman
Denemarken, Nina Sørup Hansen
Verenigd Koninkrijk, Tim Davis, David Richardson

Bijlage 2 Huidige situatie in Nederland

Er is gekeken in hoeverre in Nederland invulling wordt gegeven aan artikel 5 tweede lid van de BMW. Daartoe zijn er interviews gehouden met College voor de Toelating van Bestrijdingsmiddelen (CTB), Plantenziektenkundige Dienst (PD), drie toelatingshouders/aanvragers: Bayer, Certis en Syngenta.

Eisen met betrekking tot geïntegreerde bestrijding voor de toelating
Voor een toelatingsaanvraag moet een toelatingshouder een dossier inleveren.
Een toelatingsaanvrager vraagt een bepaalde toelating aan (claim), verwoord in een concept WG/GA (wettelijk gebruiksvoorschrift/gebruiksaanwijzing). De toelatingsaanvrager moet met de informatie de aangevraagde claim onderbouwen. De vereiste informatie moet ingaan op de werking van het middel, eventueel schadelijke nevenwerkingen van het middel ten aanzien van de teelt en de effecten op mens, dier en milieu.
In de Handleiding voor de toelating van bestrijdingsmiddelen (HTB) van het CTB staat welke informatie geleverd moet worden en aan welke normen en criteria de informatie moet voldoen. Met deze handleiding geeft het CTB een invulling van de wettelijke eisen.

In de HTB staat het volgende ten aanzien van geïntegreerde bestrijding:
<u>Concept WG/GA</u>
- Voor de claim worden er geen concrete eisen gesteld om in te gaan op geïntegreerde bestrijding.

<u>Werkzaamheid</u>
Relevante eisen voor de werkzaamheid:
- Uitvoering proeven volgens nationale richtlijnen, die ten minste voldoen aan EPPO-richtlijnen Efficacy evaluation. In de EPPO richtlijnen staat dat de werkingsproeven conform lokale landbouw- of tuinbouwpraktijk uitgevoerd moeten worden. Om de werking goed te kunnen beoordelen moet er voldoende aantasting van een ziekte of plaag zijn. Middelen worden beoordeeld t.o.v. standaard- of referentiemiddelen of eventueel onbehandeld. Als de landbouw- of tuinbouwpraktijk geïntegreerd is dan zullen de proeven ook op deze wijze uitgevoerd moeten worden.
- Bij de beoordeling van de toelating kunnen bij een lage werkzaamheid en bij effecten op planten of plantaardige producten compenserende factoren, zoals een bijdrage aan geïntegreerde bestrijding, gehanteerd worden. Compenserende factoren met een relatie tot geïntegreerde bestrijding zijn:
  Het aangevraagde middel mogelijkheden geeft om te komen tot een ander bestrijdingssysteem (bijv. meer biologische bestrijding), waar behoefte aan is.
  Norm voor afweging: hoeveel minder effect geaccepteerd kan worden is afhankelijk van de behoefte aan en voordelen van het nieuwe bestrijdingssysteem.

<u>Risico voor milieu</u>
Eisen voor informatie over nuttige organismen of andere niet-doelorganismen:
Alle bij de werkzaamheidsproeven waargenomen milieueffecten moeten worden medegedeeld, in het bijzonder effecten op in het wild voorkomende dieren en/of op nuttige organismen.
Deze waarnemingen kunnen leiden tot waarschuwingen en mogelijk restricties, met

name toegespitst op inzetbaarheid van het aangevraagde middel in een systeem van *geïntegreerde bestrijding*.

Eisen ten aanzien van niet doel arthropoden:
- Per groep van toepassingen (b.v. fruitteelt, akkerbouw) zijn gegevens vereist over effecten op twee standaardsoorten, een parasitoïde (Aphidius rhopalosiphi of bijvoorbeeld Encarsia formosa) en een roofmijt (bijv. Phytoseiulus persimilis) en twee voor de teelt/toepassing relevante soorten. De keuze van de soorten per toepassing wordt beschreven in het Setac document. De beoordeling vindt plaats conform de Uniforme Beginselen.
- Norm overschrijding leidt niet tot het niet toelaten, maar tot een waarschuwingszin in de gebruiksvoorschriften. Indien uit laboratoriumtesten blijkt dat het effectpercentage groter is dan 30 % voor één of meerdere onderzochte soorten is er een risico voor niet-doel arthropoden. Men kan vervolgens aantonen middels het uitvoeren van (semi)-veldtesten dat het effectpercentage in meer op de praktijkgerichte omstandigheden kleiner is dan 25% voor de norm overschrijdende soorten. Is dit niet het geval dan is er een groot risico voor niet-doel arthropoden en dient een waarschuwingszin in de gebruiksvoorschriften te worden opgenomen. De waarschuwingszin luidt: Dit middel is gevaarlijk voor niet-doel arthropoden, vermijd onnodige blootstelling. Het HTB wordt herzien, in het nieuwe concept staat: Indien het gaat om natuurlijke vijanden in geïntegreerde teelten (o.a. kasteelten, fruitteelt, boomkwekerijgewassen) zijn bepaalde effecten op natuurlijke vijanden (in HTB vastgelegd welke) niet acceptabel, ook al treedt er op korte termijn herstel op. Derhalve dient bij overschrijding van de normen een waarschuwingszin in de gebruiksvoorschriften opgenomen te worden. Deze waarschuwingszin luidt als volgt: “Gevaarlijk voor niet-doel arthropoden. Vermijd onnodige blootstelling.”

Invulling van de eisen in de praktijk door het CTB
Hierboven zijn de eisen, die betrekking hebben op geïntegreerde bestrijding, vermeld die gesteld worden voor de toelatingsaanvraag. In interviews met het CTB, de PD en 3 toelatingshouders is gevraagd op welke wijze bij de toelatingsaanvraag om wordt gegaan met geïntegreerde bestrijding.

De geïnterviewden zijn van mening dat bij de toelating geen rekening wordt gehouden met de genoemde verplichting dat, waar mogelijk, voorschriften worden gegeven omtrent de toepassing van de beginselen van geïntegreerde bestrijding. Er worden ook geen eisen m.b.t. geïntegreerde bestrijding gesteld aan de conceptvoorschriften, die de toelatingsaanvragers moeten inleveren voor de toelatingsaanvraag bij het CTB.
De argumentatie van het CTB om bij de toelating geen eisen te stellen:
- het is lastig om een juridisch waterdichte invulling te geven aan het artikel;
- het onderbouwen van een eventuele claim omtrent geïntegreerde bestrijding is lastig en brengt veel werk en kosten met zich mee.

In de proeven voor het bepalen van de werkzaamheid van een gewasbeschermingsmiddel wordt het effect van het gewasbeschermingsmiddel op het schadelijk organisme en de optimale dosering en tijdstip van toepassing daarbij vastgesteld. Het gaat daarbij om het vaststellen van het effect van het gewasbeschermingsmiddel en niet om de inzetbaarheid van het middel in een systeem. Indien geïntegreerde bestrijding gangbare praktijk is, worden de maatregelen die specifiek betrekking hebben op geïntegreerde bestrijding (bijvoorbeeld mechanische onkruidbestrijding) daarom niet uitgevoerd.

De inzetbaarheid van het gewasbeschermingsmiddel in geïntegreerde bestrijding wordt bij de toelating niet met proeven bepaald. Indien de aangevraagde toepassing (claim) betrekking heeft op een teelt waarbij geïntegreerd gangbaar is, dan wordt de inpasbaarheid van het gewasbeschermingsmiddel in de praktijk, ingeschat op basis van:

- de informatie uit de werkzaamheidsproeven, inclusief eventuele waarnemingen van effecten op nuttige organismen (deze waarnemingen hoeven niet standaard uitgevoerd te worden).
- informatie over de nevenwerkingen van het middel
- informatie over de niet-doel arthropoden.

De praktijk dat uitgangspunt is bij de beoordeling, is niet vastgelegd, maar wordt op basis van eigen inzichten van de beoordelaar ingeschat. Voor deze inzichten raadpleegt de beoordelaar algemeen beschikbare informatie over de teelt (van bijvoorbeeld onderzoeksinstellingen) of het eigen netwerk aan deskundigen.
Indien bij de beoordeling van de toelating wordt ingeschat dat de aangevraagde toepassing van het gewasbeschermingsmiddel niet past binnen geïntegreerde teelt, dan worden er restricties gesteld, bijvoorbeeld naar moment van toepassing, of er worden waarschuwingszinnen in de gebruiksvoorschriften opgenomen.
Effecten op niet-doel arthropoden leiden tot eventuele restricties of tot een waarschuwingszin in de gebruiksvoorschriften.

Informatie over geïntegreerd in gebruiksvoorschriften
In de gebruiksvoorschriften van een gewasbeschermingsmiddel wordt niet standaard informatie gegeven over de inzetbaarheid van het gewasbeschermingsmiddel in geïntegreerde bestrijding.

In het toelatingsbesluit, te vinden op de CTB internetsite, wordt onder het kopje 'Wijze van bestrijden' kort en in algemene termen aangegeven welke landbouwkundige situatie uitgangspunt is geweest bij de beoordeling. Indien geïntegreerde teelt de gangbare praktijk is, wordt daarin aangegeven welke maatregelen mogelijk zijn voor de bestrijding van het schadelijke organisme. De inzetbaarheid van het middel wordt algemeen aangegeven. Deze informatie in het toelatingsbesluit komt niet terug in de gebruiksvoorschriften. De praktijk kan deze informatie wel vinden op het internet, maar het vinden van het volledige toelatingsbesluit is lastig en het toelatingsbesluit omvat veel bladzijden.

Bij effecten op niet-doel arthropoden worden er restricties gesteld of waarschuwingen in de gebruiksvoorschriften opgenomen. Meestal betreft het een waarschuwingszin over mogelijk effecten op niet-doel arthropoden: 'Gevaarlijk voor niet-doel arthropoden. Vermijd onnodige blootstelling.' De betreffende (getoetste) niet-doel arthropoden worden niet specifiek genoemd.

Geïntegreerde bestrijding buiten de gebruiksvoorschriften
Bij de toelating wordt de inzetbaarheid van het gewasbeschermingsmiddel in geïntegreerde bestrijding niet onderzocht. Deze informatie verstrekken, is de verantwoordelijkheid van de toelatingshouder, na het verkrijgen van een toelating. Om de inzetbaarheid van het gewasbeschermingsmiddel in geïntegreerde bestrijding vast te stellen en ook aan de praktijk te tonen, doen toelatingshouders proeven, zogeheten demoproeven. Demoproeven hebben primair als doel om de plaats van het middel in de markt te bepalen voor de voorlichting over het middel.

De demoproeven worden meestal gedurende de toelatingsaanvraag al gestart. Indien de standaardpraktijk geïntegreerd is, wordt informatie over de toepassing van het middel in geïntegreerde bestrijding verkregen.
In de praktijk komt geïntegreerde bestrijding meestal neer op de inzetbaarheid van gewasbeschermingsmiddelen in relatie met nuttige organismen en voor de onkruidbestrijding op de relatie met mechanische bestrijding of lage dosering systemen.
Bij de inzet van het middel in relatie tot natuurlijke vijanden wordt er door de toelatingsaanvrager vaak samengewerkt met producenten van natuurlijk vijanden (zoals Koppert en Biobest), die onderzoek doen naar de gevoeligheid van het middel op natuurlijke vijanden.

Naast informatie uit demoproeven verkrijgt de toelatingshouder/aanvrager informatie, over het gewasbeschermingsmiddel en de mogelijkheden van

inzetbaarheid in geïntegreerde bestrijding, uit de praktijk van hun 'technical advisors' en andere organisaties, zoals Koppert, Biobest.

De informatie over de inzetbaarheid van het gewasbeschermingsmiddel in geïntegreerde bestrijding bereikt de telers via de website van de betreffende toelatingshouder, via advisering met name door de gewasbeschermingshandel en onafhankelijk adviesbureaus, de adviseurs van de toelatinghoudende firma en via folders.

Redenen om geïntegreerde bestrijding niet in gebruiksvoorschriften op te nemen
Redenen die de geïnterviewden aangeven om geen of slechts beperkt informatie in de gebruiksvoorschriften op te nemen, zijn:

- Geïntegreerde bestrijding is een dynamisch gebeuren en verandert continue (nieuwe inzichten, inzet nieuwe natuurlijke vijanden etc.). Gebruiksvoorschriften aanpassen moet via de toelatingsprocedure, waardoor deze nogal statisch zijn. Informatie over geïntegreerde bestrijding op het etiket, leidt dan al snel tot incomplete en/of verouderde etiketten.
- Door het streven naar uniformering van gebruiksvoorschriften, zijn deze in het algemeen te beschrijven als traditioneel en conservatief.
- Informatie over geïntegreerde bestrijding vraagt ruimte, terwijl er beperkt ruimte is, mede door de verplichte informatie die opgenomen moet worden.
- In de gebruiksvoorschriften staat de dosering waarbij middel onder gemiddelde omstandigheden voldoende werkzaam is. Een lagere dosering is meestal aan voorwaarden verbonden zijn, bijvoorbeeld samen met mechanische onkruidbestrijding, afhankelijk van weersomstandigheden.
- Voor het opnemen van informatie over geïntegreerde bestrijding in gebruiksvoorschriften moeten proeven volgens vastgestelde protocollen worden uitgevoerd. Dit onderzoek vergt relatief hoge kosten en veel tijd voor toelatingsaanvrager (nog duurdere aanvraagprocedures en kosten) en van het CTB voor de beoordeling.
- Het is niet mogelijk om een middel in alle mogelijke geïntegreerde systemen te testen.
- De huidige tekst in de BMW ('geïntegreerde bestrijding ... waar mogelijk') biedt te weinig houvast om juridisch een waterdichte onderbouwing te geven voor het eisen van gegevens over geïntegreerde bestrijding.
- De effecten op een beperkt aantal organismen worden bepaald. Detailinformatie in de gebruiksvoorschriften over de effecten op de getoetste niet-doel arthropoden geeft beperkte informatie.

Bijlage 3 Mogelijkheden buiten scope project

Opkweek en productie benadering
Een specifieke vorm van systeemgerichte benadering is om de opkweekfase en de productiefase als 1 systeem te beschouwen en een middel voor dit systeem toe te laten. Uitgangspunt voor deze benadering is dat een gezonde basis belangrijk is voor de gewasbescherming in de productieteelt. Een gewasbeschermingsmiddel, dat niet aan de gestelde eisen voldoet, wordt alleen voor de teelt van uitgangsmateriaal toegelaten indien dit in het gehele systeem (dus opkweekfase en productiefase) leidt tot een lagere milieubelasting. De lagere milieubelasting komt dan voort uit het beperkte areaal waarop het middel wordt toegepast.
In de gebruiksvoorschriften wordt alleen de toelating in de opkweekfase opgenomen.

Perspectief
De mogelijkheid voor de benadering van opkweekfase en productiefase als 1 systeem is op dit moment niet mogelijk en vraagt om aanpassing van de huidige beoordelingswijze op EU niveau. Het betekent dat er een areaalcomponent (totale hoeveelheid gebruik) in de milieubeoordeling moet worden opgenomen.

Alternatieventoets
De toelating van chemische gewasbeschermingsmiddelen vindt slechts plaats indien niet-chemische bestrijdingsmethoden niet mogelijk zijn (nee, tenzij-beginsel).
Een variant op de alternatieventoets is om bij de toelating te kijken of niet alleen de werkzame isomeer van het middel toegelaten kan worden. Het alleen toelaten van cis DD heeft bijvoorbeeld een grote reductie van de milieubelasting heeft gegeven.

Perspectief van de mogelijkheden
De alternatieventoets valt in principe buiten dit project, omdat een middel wel of niet wordt toegelaten en/of de toelating (of toepassingen) van een ander gewasbeschermingsmiddel wordt ingetrokken. Dit heeft geen gevolgen voor de gebruiksvoorschriften.
Op dit moment is een alternatieventoets juridisch niet mogelijk. Indien een gewasbeschermingsmiddel aan de normen en criteria voldoet, moet er een toelating gegeven worden. Op dit moment is er wel op Europees niveau (in het kader van aanpassing van richtlijn 91/414/EEG) discussie over alternatieventoets op het niveau van werkzame stoffen.

De volgende alternatieven die geen betrekking hebben op gebruiksvoorschriften bij de toelating zijn genoemd:
- Aanpassen (bijscholings)cursus spuitlicentie met meer nadruk op geïntegreerde bestrijding.
- Toepassen waarschuwingssystemen stimuleren/verplichten: vanuit overheid verplichten/stimuleren dat waarschuwingssystemen praktisch gericht werken op basis goede landbouwpraktijk.
- De handel en fabrikant verplichten in hun advies uit te gaan van geïntegreerde bestrijding.
- Geïntegreerd ondersteunende maatregelen: prikkels (bijv. subsidie) geven om geïntegreerde bestrijding te stimuleren, zoals cross compliance, certificeringregel (Eurep Gap).